

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXI — Број 377
Субота, 21 март 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

У овом броју:

- ЗАБРАЊЕНЕ КЊИГЕ
- У ПРАШУМИ ВЕНЕЦУВЛЕ

СТРИПОВИ:

Биш велик, Паја, Мики, Флеш Гордон, Бим и Бум, Успавана лепотица, Велики Алек и Три мускетара

Лејенде Откриће Драма

БЕТЕНКУР И ГАДИФЕР ИСКРЦАЛИ СУ СЕ НА АЗОРСКИМ ОСТРВИМА. ГРАВИРА ИХ ПРИКАЗУЈЕ СА ОРУЖЈЕМ У РУКАМА, КОЈЕ СУ ИСКУКАЛИ ДА БИ ЗАПЛАШИЛИ УРОЂЕНИКЕ

Давобоји, турнири, ратови, пљачка, Блеставе кочије и отмене даме, Раскалани витези, ви који су волели лак живот ади сурово кажњавали неверство и непокорност жена. Безобзирност према непријатељу и слабима, равнодушност према својој земљи и народу и безгранична оданост свом сизерену. Такав је био живот средњовековних европских феудалних племића. Сви витези из тог времена су били исти — у Француској, Шведској или Византији. Један од таквих је и нормандски племић Жан де Бетенкур да Тентриер, чувен са свог јунаштва, који се на врхунцу славе 30 јануара 1392 године оженио ћерком Бег де Фајела, капелана туренског.

Острва на крају света

Бетенкур не би био феудалац да није подео пустољину пре свега. Његов ујак Роберт де Бракемон, ожењен једном шпанском племићком кћери му је још од детињства главу причама о шпанској сили и моћи. Често је помињао и Канарска Острва, негде на крају света, о којима су кружиле фантастичне легенде баскијских, гаскоњских и андалузских пустољова и пирата. Блага клима, богатство биљног света, бројна и разноврсна дивљач учинили су да ова острва за Европљане тог времена постају слика и прилика раја на земљи. Што је најважније није се знало ко ме она припадају. Као и многе друге територије у феудално доба Канарска Острва су била „ничија земља“ о коју су се отимали и гложили моћни феудални кнезови.

Помисао да би он могао постати господар тог дела раја на земљи загревала је постоле, но машту нормандског племића. Око 1400-те године сазрела је у њему одлука и он се почео припремати за пут. Продао је своју кућу у Паризу, позајмио 700.000 ливри, накупио намирнице и оружје. Његова земља била је јемство за огромне дугове које је направио. За помоћника је изабрао витеза Гадифера де Сала.

Брод је кренуо из Хонфлера априла 1402 године и задржао се неколико дана у Ла Рошеу где су се са својим женама и породицама укрпали неки занатлије у намери да оснују своју колонију на „рајским острвима“. Остали део посаде сачињавали су обични пустољови и пробоисвети из Нормандије, Гаскоње и Баскијског краја. То су били људи који су само силом и мачем знали стицати хлеб и злато.

До првих каври дошло је већ на самом броду. Неколико пилјандура се потукло због туњих

жена. Да би међу посадом заведео ред Бетенкур је био принуђен да неукротиве искрца негде на обали Шпаније и остави их заувек тамо.

У јуду су већ Канарска Острва Ланзарота, Фортавентура, Гранд Канари, Тенериф, Ла Гомер, Палма и Гвоздено острво била на видлику. Брод се усидрио недалеко од обала Ланзарота.

Урођеници Гуанчоси — сада изумрли становници Канарских Острва — били су врло мирољубиви људи али када су угледали странце, поучени лошем искуством које су имали са пиратима, умакли су без трага и гласа. Временом су између досељеника и староседелца успостављени добри односи а Бетенкур је на јужном крају острва саградио тврђаву коју је прозвао Рубикон. Затим је Бетенкур напустио острво и вратио се у Европу да би допринео нову храну и довео појачања. Ускоро је почела драма.

Умро у бедн...

Једног дана се Гадифер отиснуо до суседног острва да лови фоке. Берневал, пустољов из Нормандије, једва је то дочекао да дигне побуну. Групи побуњеника придружило се неколико Шпањолаца и сви заједно су почели да пљачкају храну и одузимају оружје. Окова ли су у ланце неколико десетина урођеника да би их продали у Африци као робове. Сав тај плен натоварили су на Гадиферов брод и отиснули се према афричкој обали. У Средњем веку када толики људи нису ни умели нићи хтели да раде и када је племство све своје богатство стицало пљачком, једини закон који је владао међу људима било је право јачег. То су на својој кожи искусили и насилници са острва Ланзароте јер су их пред афричком обалом напали гусари, опљачкали им све намирнице и оружје, отели им брод и побегли све осим двојице који су умакли.

Када је чуо за несрећу која се одиграла Бетенкур је још енергичније почео тражити помоћ али неверљиви француски краљ није показвао никакво интересовање за проширење државних граница. Тада се Бетенкур са ујаковим писмом упутно на шпански двор и понудио Канарски архиепископ на поклон краљу Енрику III. Овај му је захвалио и по феудалном обичају одмах га именовао управником острва. Пошто сизерен у миру увек помаже свог вазала јер ће га овај помагати у рату, Бетенкур је добио од свог новог господара брод натоварен храном и муницијом и 80 шпанских војника.

Августа 1403 он је све ово

послао као помоћ свом пријатељу Гадиферу, који га је, огорчен, осудио као највећег издајника Француске. Власт на острву је препустио Шпанцима а сам кренуо у освајање осталих Канарских Острва. У борбама са урођеницима и при завођењу власти провео је годину дана и за то време потрошио сву храну и муницију, и доспео до просјачког штапа. Када се у априлу 1404 године Бетенкур поново појавио на Канарским Острвима Гадифер га је дочекао у ритима. Али он је још био туђи поноса и осудио је грамзивог Бетенкура што је покљонио Шпанцима француску земљу. Гадифер се ни тада није могао помирити са так-

вим стањем. Вратио се у Француску где је умро у бедн али чењен од свих.

Бетенкур је због побуне урођеника исто тако морао напустити острво али се после неколико месеци вратио са 120 војника и тридесетак занатлија и пољопривредника. Свакој породици је одмах доделио кућу, земљу, храну и семе. Затим је у својој тврђави Рубикон природно опросташњу вечеру и напустио заувек Канарска Острва.

Многобројна путовања су и Бетенкура довела до осиромашења тако да је распродао све своје земље осим замка где је умро у бедн 1423 године, презрен и омрзнут од свих.

ТАМО МЕДВЕДИ

У неколико срезова америчке савезне државе Њу Хемпшир медведи су постали права напаст за телефонске стубове. Читаве екипе радника крстаре овим срезовима па ипак не могу да подигну све стубове које су медведи оборили или да замене оне који су тешко оштећени. Према мишљењу стручњака медведи су се окомили на стубове због меда. Наиме, жујање у стубовима вероватно им се чини као жујање дивљих пчела, па медведи да би дошли до „меда“, наваљују на стубове оштећују их и руше.

...А ОВДЕ МАЈМУНИ

Утврђено је да су дивље животиње у Јужној Африци највише криве за многобројне кварове на телефонским и телеграфским водовима. На првом месту мајмуни који своју јутарњу гимнастику најрадије изводе на тим жицама. За њима долазе слоновима којима телефонски директи служе за чешање леђа. После две-три овакве употребе директ је ништан из земље. Трећи узрок је кратковидост жирафа. У сумрак нарочито, оне не виде разапете жице и својим високим вратовима их кидају.

НЕКАД И САД...

На традиционалним „Октобарским светковинама“ које се одржавају на Терезијиној ливади у Минхену, прошле године је поједено и попијено: 2,5 милиона литара јаког пива, 700.000 пари хренвириша, 18 волова печених на ражњу и 250.000 печених кокошака. Несумњиво замашна количина, али када се подели на пет милиона учесника и када се узме у обзир да је светковина трајала 16 дана, онда на сваког госта дође свега пола литра пива, а на 20 њих по једна печена кокошка. Промет од 20 милиона немачких марака даје такође мршав резултат — свега четири марке по особи.

Када се ради упоређења ове цифре сравне са онима из старих архива које показују трошкове око једне грађанске свадбе, прослављене 26 јула 1700 године у Данциг-Вердеру, онда се види да Немци сада ни издалека нису толико појели као њихови преци. На свадби која је трајала свега три дана, а на којој је било 910 званица поједено је: 5 волова, 65 телад, 45 јагањаца, 100 пари петлова, 145 голубова, 60 гусака, 55 свиња, око 700 јаја, хлеба од кола пшенице, 45 фунти зачина, итд. Усто је попијено: 16 тона висмарског, 10 тона елбиншког и 36 тона данцишког пива, као и 4 тоне оксфордског вина.

КО ДУБЉЕ УПАДА У СНЕГ?

Лети је пешаку лако — куд зажели тамо и иде. Без пута, без стазе, преко поља, кроз шуму. Под ногама је тврда земља — лако се корача. Међутим, зими је много теже. Тек што је скренуо с пута упао је до појаса у снег.

Притисак на сваки квадратни сантиметар смучки на којима човек стоји износи приближно 16 грама. А притисак на сваки квадратни сантиметар који својим „табанима“ врши веверица упола је мањи. Значи, веверица двоструко мање упада у снег од човека који стоји на смучкама. Бели зец, самур, куна, водени пацов и пољски миш лако се држе на растреситом снегу и тек незнатно у њега упадају.

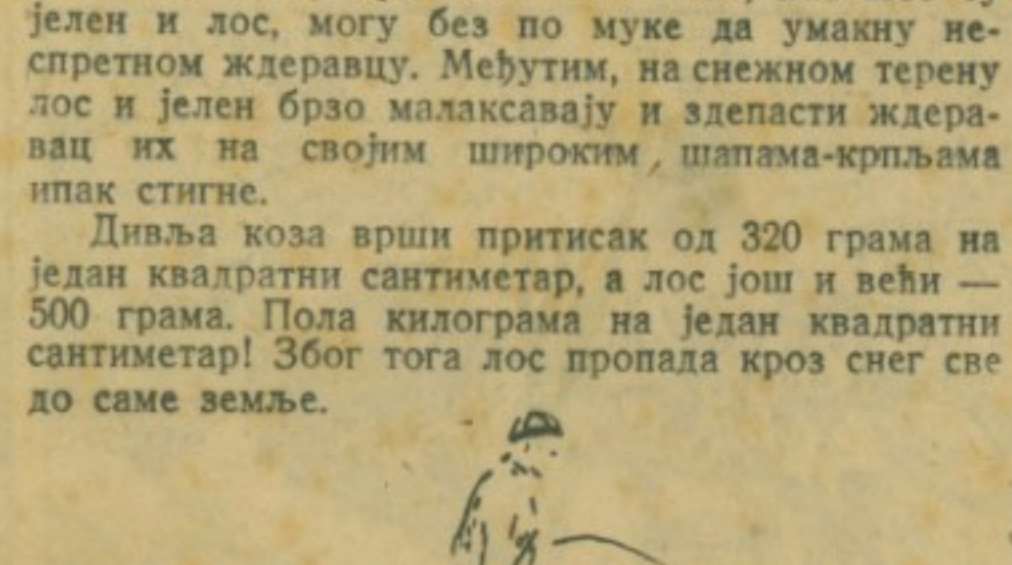
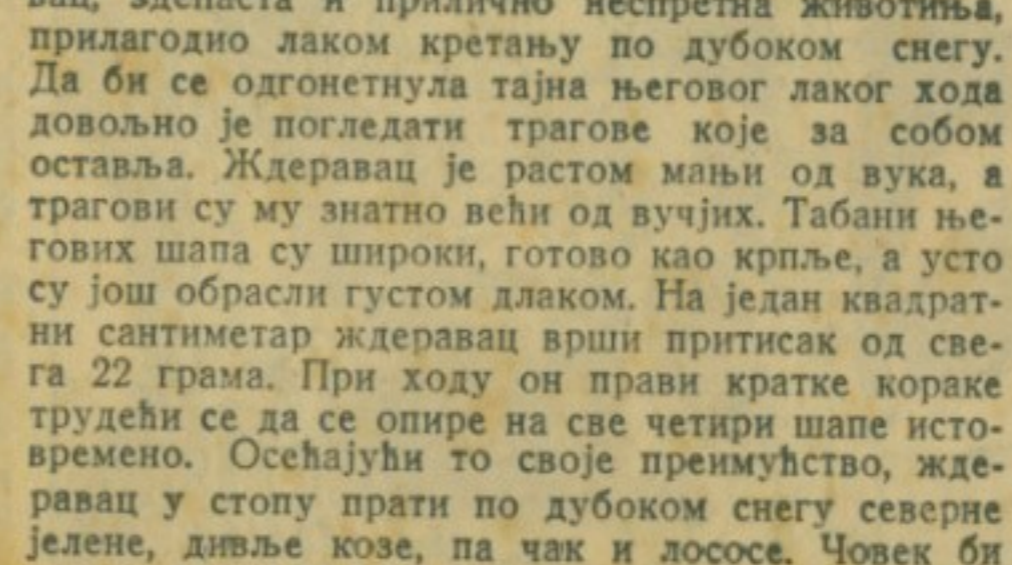
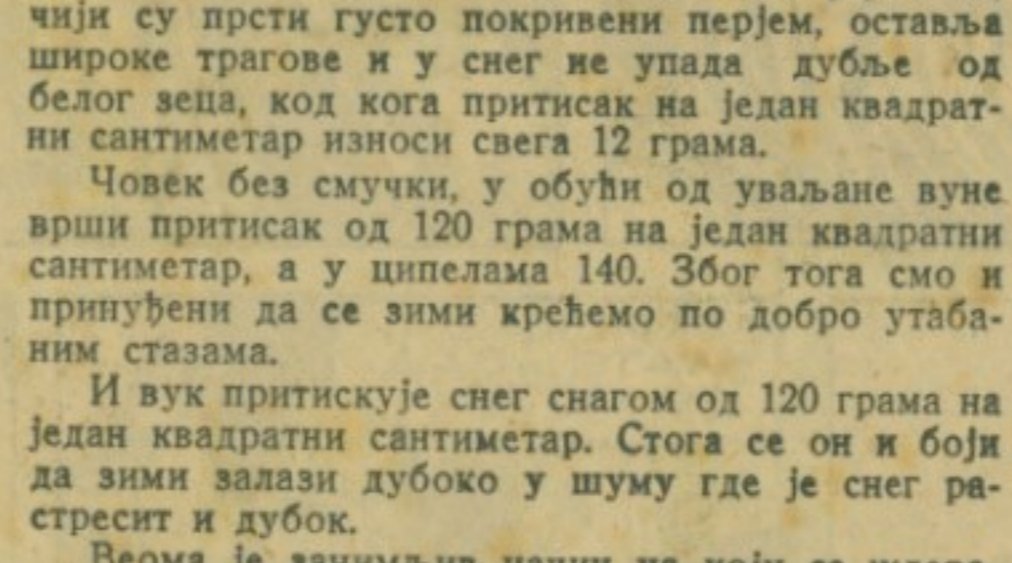
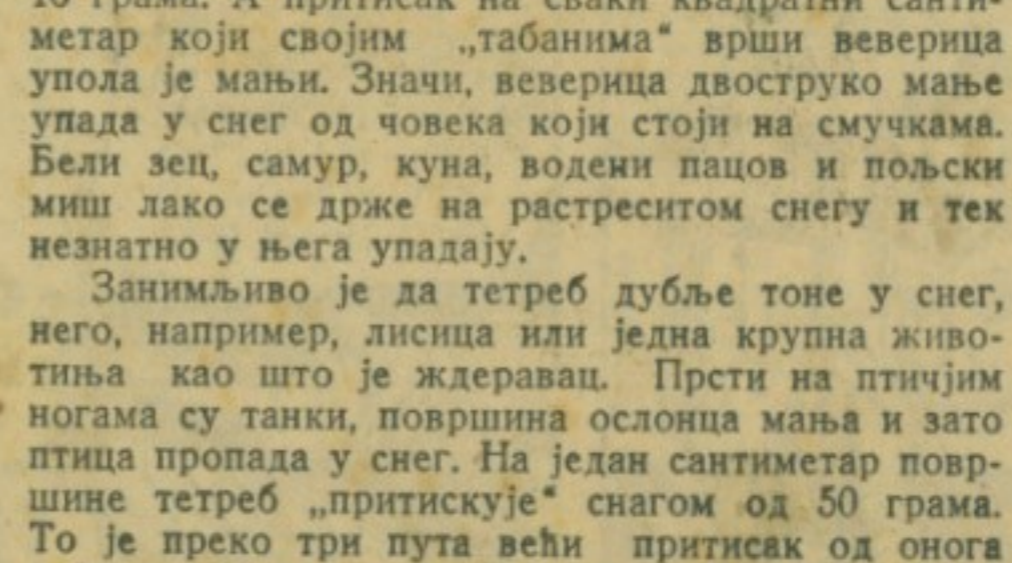
Занимљиво је да тетреб дубље тоне у снег, него, например, лисица или једна крупна животиња као што је ждеравац. Прсти на птицијим ногама су танки, површина ослонца мања и зато птица пропада у снег. На један сантиметар површине тетреб „притискује“ снагом од 50 грама. То је преко три пута већи притисак од онога који врши човек на смучкама. Бела јаребица, чији су прсти густо покривени перјем, оставља широке трагове и у снег не упада дубље од белог зеца, код кога притисак на један квадратни сантиметар износи свега 12 грама.

Човек без смучки, у обући од увалане вуне врши притисак од 120 грама на један квадратни сантиметар, а у ципелама 140. Због тога смо и принуђени да се зими крећемо по добро утабаним стазама.

И вук притискује снег снагом од 120 грама на један квадратни сантиметар. Стога се он и боји да зими залази дубоко у шуму где је снег растресит и дубок.

Веома је занимљив начин на који се ждеравац, здепаста и прилично неспретна животиња, прилагодио лакој кретању по дубоком снегу. Да би се одгонетнула тајна његовог лаког хода довољно је погледати трагове које за собом оставља. Ждеравац је растом мањи од вука, а трагови су му знатно већи од вујчјих. Табани његових шапа су широки, готово као крпље, а усто су још обрасли густом лаком. На један квадратни сантиметар ждеравац врши притисак од свега 22 грама. При ходу он прави кратке кораке трудећи се да се опире на све четири шапе истовремено. Осечајући то своје предност, ждеравац у стопу прати по дубоком снегу северне јелене, дивље козе, па чак и лососе. Човек би рекао да такве брзоноге животиње, као што су јелен и лос, могу без по муке да умакну неспретном ждеравцу. Међутим, на снежном терену лос и јелен брзо малаксавају и здепасте ждеравац их на својим широким шапама-крпљама ипак стигне.

Дивља коза врши притисак од 320 грама на један квадратни сантиметар, а лос још и већи — 500 грама. Пола килограма на један квадратни сантиметар! Због тога лос пропада кроз снег све до саме земље.

Ово је ипресјишло све конкурсе

Какве све наградне конкурсе људи не измишљају. Двадесетседмогодишња Дијана Хорвин из Њу Џерсија пристала је да за бунду од канадске златке у вредности од 10.000 долара, испуни ове обавезе: да слона одведе у хотел, да у великом пливачком басену ухвати златну рибицу, да целу једну ноћ проведе у холу једног хотела, и као последње и главно — да авионом одлети у Лондон и тамо купи једне једине новине.

РЕДАК АПЕЛ

Члан Градског већа Париза — једна жена — упутила је апел властима и то против жена, неуморних у плетењу за време вожње у аутобусима. Није она то учинила из неке але намере већ једино због игала које су нарочито опасне приликом наглог кочења кола. „Лакше је — каже она — забранити плетење него кочење учинити безопасним“.

ПОМОРАНЦА

УЈУТРО — ЗЛАТО
У ПОДНЕ — СРЕБРО
УВЕЧЕ — ОЛОВО

О свежавајућа и врло богата витамином Ц поморанца делује просто чудесно на све оне који имају високу температуру, који се опорављају, на децу и на старе људе. У чему се састоји њено дејство?

Поморанца поттиче на рад јетру, бубреге, бешику, што значи све органе који отстрањују отрове из организма, и повољно утиче на рад знојних жлезда. Треба је редовно узимати при високој температури и кад је у питању ма која инфективна болест.

Због свог богатства у Ц витамину, она помаже при обнављању црвених крвних зрнаца реконвалесцената и малокрвних, а даје снагу и старима.

Зато што у њој има врло мало шећера (отприлике 5%), она је са јабуком једно од ретких воћа које лако „шећерашни“ смеју да једу. Такође се препоручује лицима која болују од реуматизма, јер им ублажава болове.

У поморанциној кори има са стојака који веома повољно утичу на рад црева и зато се препоручује код свих хроничних или повремених застоја у цревној функцији. Поморанцина кора једе се, према упутству, на разне начине: самлевена заједно са унутрашњом садржином, свежа, сасушена и скувана, са шећером или без њега.

Наште срце повољно утиче на пушаче и алкохоличаре, јер их постепено лечи. За овакве случајеве лекари препоручују сок две исцеђене поморанце и то ујутру пре јела. Да би лечење успело потребно је да се сок узима дуже време и да се не чине никакви прекиди.

Ако се пије чај од поморанцине коре, убрзо се осети да он истовремено делује на смирење живаца и доноси благодотворан сан. Овакво дејство нарочито могу да осете они који су у могућности да пију чај у коме је поред коре скувано и поморанцино лишће са цветом. Ко пати од несанице треба лагано да пије чај од поморанце пола сата пре спавања. Мала кашчица чаја од поморанциног цвета може без опасности да се даје новорођенчету кад год је узнемирено.

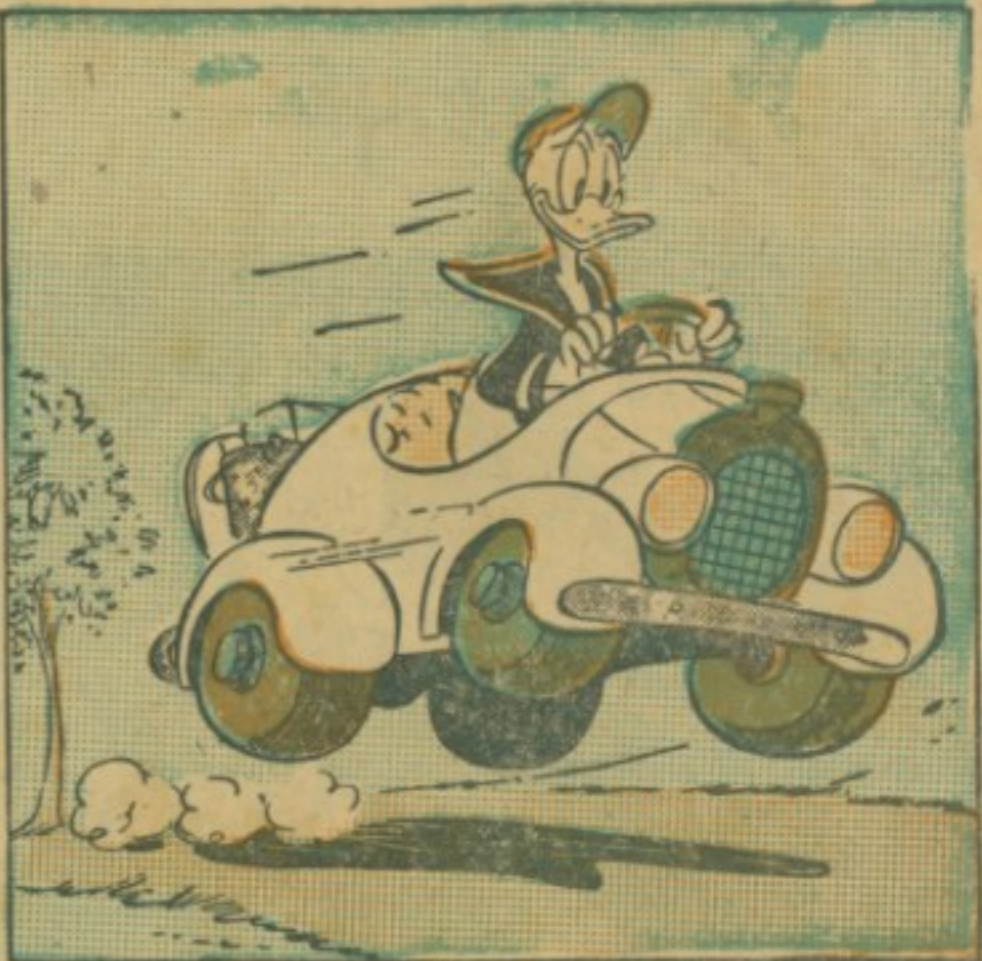
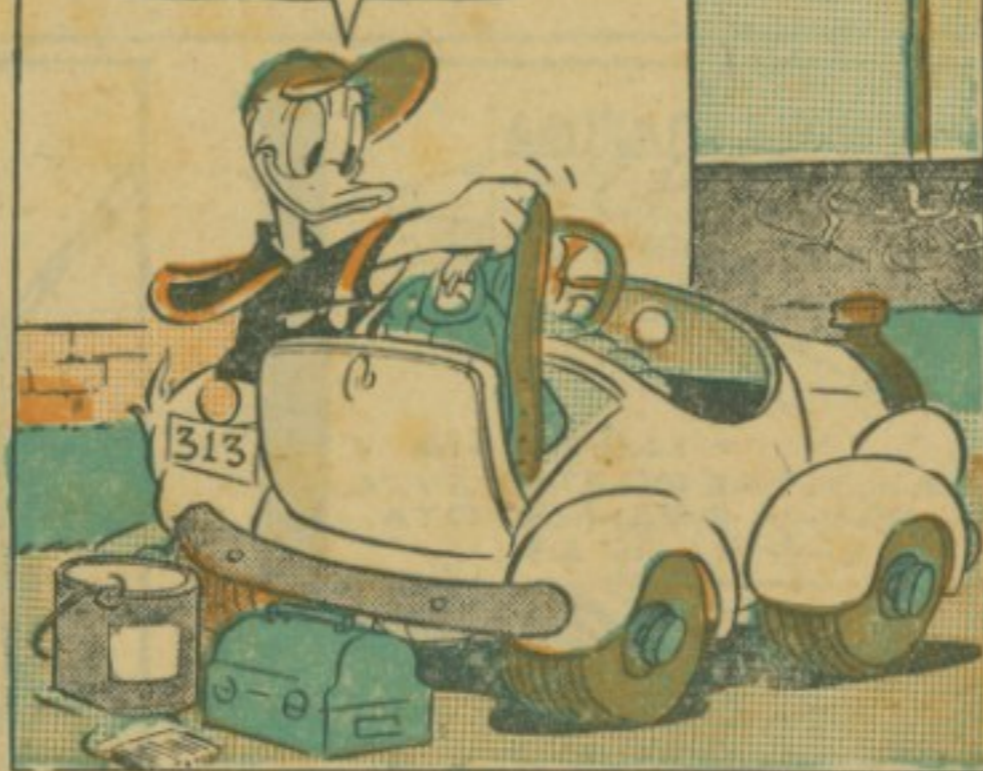
Не треба пропустити ни то да поморанца чува леп тен. Зато што садржи витамин Б-2 она даје кожи свежину. За такво дејство треба да се пије сок од једне поморанце, ујутру, наше срце.

И поред свих врлина, поморанца се којинут тешко вари. Они који осете тежину у цревима могу без опасности да узму на врх ножа соде бикарбоне. Поморанцу треба јести ујутру, наше срце, затим у току дана, али никако увече, јер је за њено варење потребно шест часова. Од овог правила могу да отступе само особе чији органи варе без икакве тешкоће.

ПАЈА ПАТАК

ЧЕТКА, БОЈА, ПОЈАС, САНДУЧЕ ЗА ПРВУ ПОМОК, РАНАЦ И РУЧАК!

НА ОВАКВОМ ПОСЛУ МОРА СЕ НА СВЕ МИСЛИТИ!

ДА, ДА! ДОБАР ФАРБАР ЈЕ КАО И ДОБАР ГЕНЕРАЛ... МОРА ДА БУДЕ СПРЕМАН ЗА СВЕ!

УХ! ШТО БИ БИЛО СТРАШНО ДА САМ НЕШТО ЗАБОРАВИО ПА ДА МОРАМ ДА СЕ ВРАТАМ!

А МНОГИМА, МАЂЕ ПРОМУЉУРИМ, ТО БИ СЕ СИГУРНО ДОГОДИЛО!

АЛ' МЕНИ НЕ! ЈА САМ НА СВЕ МИСЛИО!

ТРИДЕСЕТ КИЛОМЕТАРА НАТРАГ ДО ГРАДА... А ДА И НЕ РАЧУНАМ ПЕЊАЊЕ УЗ ПЛАНИНУ!

ОХ! ЈОШ ПОЛА МЕТРА!

СВЕ ЈЕ СПРЕМНО ЗА...

ДАЈТЕ МИ КУТИЈУ БРОНЗАНЕ БОЈЕ И... ЈЕДНУ ПУШКУ!

МОДЕРНА ПРИЧА

О РИБАРУ И РИБИЦИ

Овај истинити догађај (а његова истинитост доказана је фотографијама) збио се у градњу Дабл Ков на северној обали оног новозеландског острва које називају Лужним. Да се ближе упознамо с људима догађаја. Рибар се зове Уоли Кер. Да има прилично го-

дина можете и сами видети — на слици. Али, треба додати да је знатан део тих година провео седећи на обали мора. Рибу зову Бела. Она припада породици деверика. (За оне који више знају о рибама дајемо и латински назив: пагросомус аутатус). Пријатељство између њих настало је на следећи начин.

Узајамна наклоност је расла. Најзад је Бела, најхрабрија и вероватно најповерљивија од свих поданица рибељег царства, дозволила да је Кер узме у руку. Као да је хтела да се ближе упозна с човеком који је тако добро схватио рибеље потребе.

До тих сусрета долазило је свакодневно све до дана кад Уоли Кер из породичних разлога није био приморан да напусти обалу Новог Зеланда. Кажу да је Бела, не моговши да поднесе растајак, угунула.

ТАКО ЈЕ ОСИГУРАНО ПУТОВАЊЕ

Да би себи омогућило гостовање у Паризу и Лондону, градско позориште у Малмеу, у Шведској, дало је вредну претставу „Фауста“. Глумци су се одрекли плата, а посетиоцима је остављено да улазницу плате према нахођењу. Приход од ове претставе изнео је 10.000 круна, а то значи да је сваки гледалац дао за карту више него што износи њена нормална цена. Тако је путовање обезбеђено.

ИМА И КОРИСТИ

У последње време људи се све више плаше нуклеарне радијације. Међутим, неки стручњаци сада кажу да од радијације има и користи. Експерименти са псима, на пример, показали су да мали степен радијације помаже животињама да буду знатно отпорније према микробима.

НАЈПОПУЛАРНИЈА

У Западној Немачкој најпопуларнија певачица „рок-ен-рола“ је петнаестогодишња девојчица Корнела Фробес. Досад је продато 1.450.000 њених грамофонских плоча.

ОПОМЕНА

Ослушкујући гласове мора, совјетски научници тврде да су у стању са успехом да открију приближавање буре. Руски академик Шулејкин проучавао је струјање усковитланог ваздуха када се подигну морски таласи. Тада се стварају „инфразвучни таласи“ или „морски гласови“ како их обично зову. Истраживања су вршена у Политтехничком институту у Лавову.

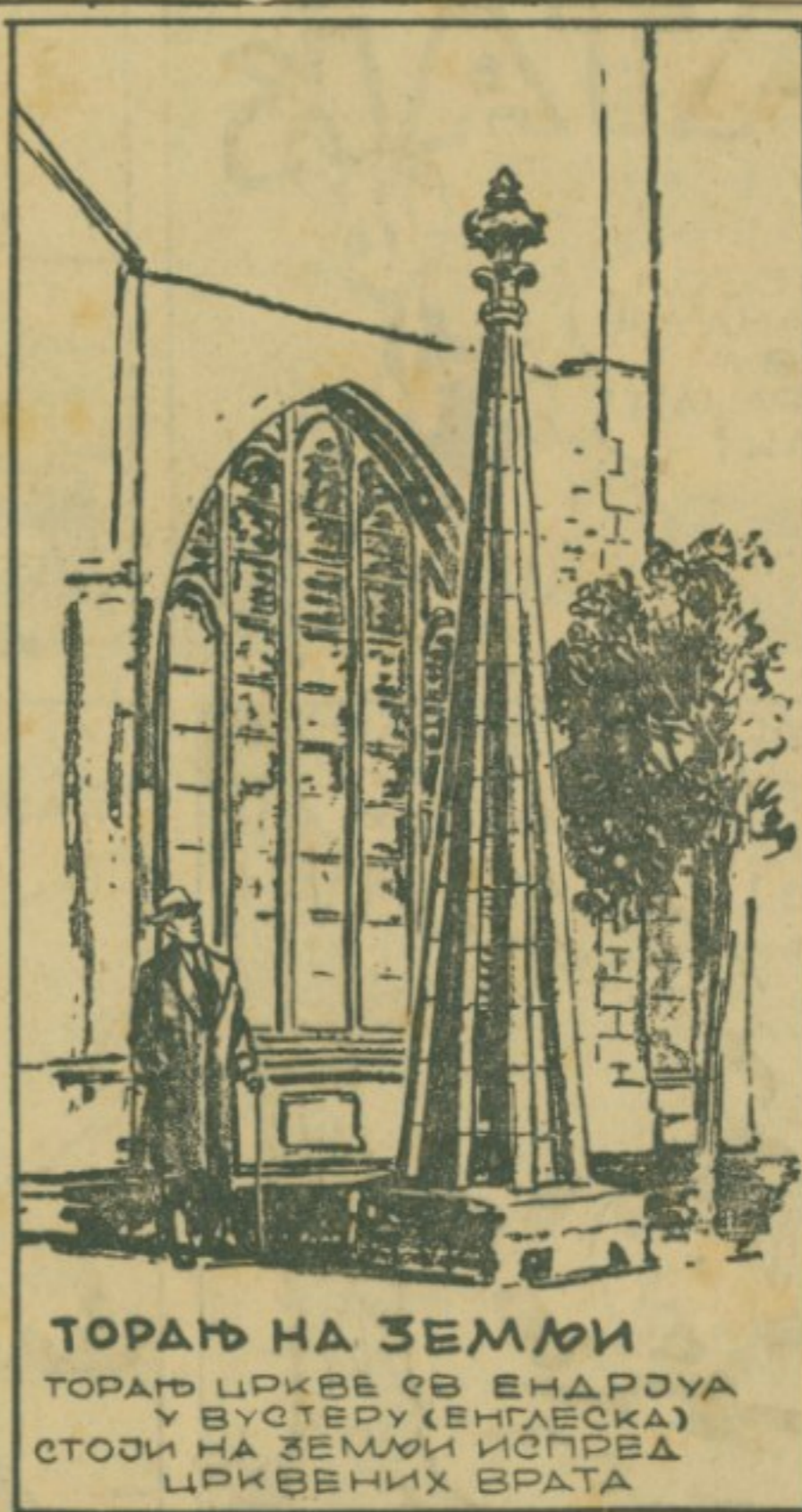
Ripley's

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ!

ЛЕДИ ДЕЛОРЕН

КАД СУ ЈОЈ ОДБИЛИ ОСТАВКУ НА МЕСТО ВАСПИТАЧИЦЕ БЕРКИ КРАМА МОРИА II, ИЗВУКЛА ЈЕ СТОЛИЦУ ИСПОД КРАМА КОЈИ ЈЕ ПАО НА ПОД. СЛУЖБА ЈОЈ ЈЕ СМЕСТА БИЛА ОТКАЗАНА

ТОРАЊ НА ЗЕМЉИ

ТОРАЊ ЦРКВЕ СВ. ЕНДРЈУА У ВУСТЕРУ (ЕНГЛЕСКА) СТОЈИ НА ЗЕМЉИ ИСПРЕД ЦРКВЕНИХ ВРАТА

ЈОДА ТЕП

НЕКА - ДАШЊА КРАЉИЦА СИЈАМА, УДАЛА СЕ ЈЕДНО ЗА ДРУГИМ, ЗА ЈЕДНОГ ЧОВЕКА ПЕГОВОГ СИНА И УНУКА

ЕПИТАФ НА ГРОБЉУ У ХОМЕРОИДАУ У ЕНГЛЕСКОЈ ПОКРАЈИНИ САФЕКУ

ВЕДРО ЗА ВОДУ

НАЧИЊЕНО ОД КОМАДА УГЉА У САМИТ ХИЛУ (САМЕРИКА)

МРАВЊИИ ЈЕЖ

— ЈЕДАН СИСАР КОЈИ НОСИ ЈАЈА - ИМА ЗАДЊЕ ШАПЕ ОКРЕНУТЕ УНАЗАД

НАЈМАЊИ НА СВЕТУ...

Лихтенштајн не спада само међу најмање државе на свету, са свега 14.000 становника и површином од 160 квадратних километара — већ има и најмањи парламент. Сваке четврте године, за њега се бира на основу општег права гласа петнаест народних посланика.

Са туристичког становишта ово је куриозитет, али је друго питање како петнаест посланика решава сва питања становништва.

ОДЗВЕНИЛО И МАЖИНО-ЛИНИЈИ

Французи су деценијама улагали огромна материјална средства за изградњу Мажино линије која је требало да обезбеди њихове границе у случају инвазије Немаца. Али, као што је показала историја, Мажино линија није оправдала очекивања. Поучени овим искуством Французи су одлучили да промене улогу ове одбранбене линије. Убудуће она ће Француској послужити далеко корисније — као складнице. Већ су извесни делови обновљени и оспособљени за магацине и војне касарне.

ОКАМЕЂЕНА ПРОШЛОСТ

Хари Сенд из Јужног Квинсленда у Аустралији, већ се 20 година као аматер бави геологијом. Права му је страст да изнајде окамењена жива бића из давне прошлости.

Приликом прокопавања канала кроз његову фарму нашао је у иловачи добро очувану лобању неке препотопске животиње. Сасвим слична лобањи слона она није имала једино очне дупље. Ускоро он је прекопавши део имања нашао и читав костур ове давно изумрле животиње. Стручњаци су утврдили да је у питању дипродот који је живео пре милион година у Аустралији.

Ова животиња је била биљојед; младунче је носила у трбушној врећи као кенгур. Била је огромна — дуга четири метра, а живела је у чопору.

ЗБОГ КЕНГУРА...

Становници Шарлвила у Квинсленду, у Аустралији, почели су све чешће да се обраћају осигуравајућем друштву захтевајући отштету. Несреће су наступале усред судара њихових возила са кенгурима. У прво време осигуравајуће друштво је захтевало одбијање, јер су изгледали невероватни. Али пошто су „несреће“ постале све чешће, друштво је послало свог службеника у Шарлвил да установи стварно стање. Али он није успео ни да стигне до града јер је имао судар са једним великим кенгуром. Ауто му је био до те мере оштећен да није могао даље. После овога, осигуравајуће друштво је унео у уговор о осигурању још један нов члан — којим се претвара надовнада штете у случају судара са кенгурима.

Нови изуми који то нису...

Дуго се веровало да су прве грејне стаклене баште настале за владе Луја XIV који је волео цвеће па су његови баштовани развили цвећарство до савршенства. Британци, исто тако добри баштовани као и њихови суседи с друге стране канала, имали су уствари стаклене баште још у XVI веку.

Порекло овог значајног изума нас води још много дубље у прошлост. Већ стари римски баштовани су знали за стакле-

не баште сасвим сличне нашим. Грејали су их из подземних огњишта (хипокауста), или помоћу система цеви од печене земље уграђених у зидове којима је довођен топао ваздух из једне централне пећи. Појединости о овим стакленим баштама могу се наћи у Паусијанијусу и Требелиусу Полиу.

Погрешно је исто тако укорењено мишљење да су људи прве тунеле прокопали у XIX веку. Уствари стари Вавилонци су имали тунел испод Еуфрата још читавих 3.000 година пре наше ере! Прокопан је по наредби Семiramиде за врло кратко време захваљујући наточвечанским напорима око 20.000 радника. Историчар Диодор са Сицилије вели да је овај тунел завршен за цео седам дана!

Био је широк пет, дуг око сто метара а свод му је био обложен циглама везаним битуменом. Један тунел постојао је у срцу Париза још у X веку. Пролазио је испод рукавца Сене и одржао се све до 1830 године. Историчари мисле да он води порекло још из римског времена.

Заблуда је и веровање да је добијање шећера од шећерне репе пронашао хемичар Шаптал када је на почетку прошлог века извршена блокада Европе тако да се она није више могла поморским путем снабдевати шећером од шећерне трске.

Заслуга за ово откриће припада уствари Берлинцу Андре Моргарту који га је произвео још 1745 године и објаснио на-

чин добијања у својим значајним мемоарима које у то време нико није запазио.

Данас када атомски, електрични и други часовници прете да потисну наше класичне сатове са опругама и осовинама и стручњацима је чудно колико су маште имали наши преци и у овој грани заната. Пред познатих пешчаних и водених часовника Италијан Мартинели де Сполере је конструисао 1663 године и један „огњени часовник“ који је функционисао помоћу пламена једне лампе. Пламен је палио жабнице које су бројем својих експлозија јаљале часове. У исто време је Лионац Гролије де Сервијер конструисао за личну употребу магнетски часовник који је више десетина година одлично радио.

...И последњи изуми

Међу последњим изумима у свету, вредно је поменути:

○ Часовник на батериски погон који ће непрекидно радити две године.

○ Електричну сијалицу без влакана која ће за целу годину потрошити веома мало енергије. Погодна је за осветљавање ходника и степеншта где светлост не треба да буде јака.

○ Сто за четрнаест особа који ће се према потреби расклапати а после, склопљен, заузима сасвим мало места.

○ Телефон са лампицом која ће емитовати ултраљубичасте зраке за убијање разних заразних клича.

○ Просту магнетску ручицу која ће заменити електромагнет за подизање индустриског материјала кад није тежи од 125 килограма.

○ Нов тип силиконске гуме отпорне према веома високим и ниским температурама.

○ Сигурну нараву која успешно открива ватру, дим или гасове и аутоматски ставља у дејство алармне уређаје.

○ Машину која је у стању да даску прошири за 60%.

○ Музичку писаћу машину која преписује ноте веома брзо и читљиво.

○ Минијатурни телевизиски пријемник на транзисторе који ради или помоћу батерија или на нормалну електричну струју. Висока цена транзистора за сада онемогућава његову широк примјену.

○ Прву успешну замену људског хемоглобина, која је добијена у лабораторијама Сједињених Америчких Држава.

○ Електроде, које причаћене на грудни кош стимулишу откуцаје срца ако почине да застаје. Хируршка интервенција је тада непотребна.

○ Машину за сабирање која истовремено обрачунава цене артикала.

○ Механизам који аутоматски у сваком моменту пали мотор аутомобила и на хладном времену.

○ Уређај са радиоактивним кобалтом за контролисање тежине товара у теретним вагонима и када се крећу.

НЕОБИЧНЕ ПЕЧУРКЕ

Индијанци средњег Мексика већ столећима познају неку врсту печурки која, кад је човек поједе, изазива у њему халуцинације. Урођеници је називају „божје месо“, и гаје је уз посебне верске обреде.

Амерички етнолог Гордон Весон је пре неколико година проучавао те верске обреде, а печурке је послао својим пријатељу, француском стручњаку за микологију, професору Хајму. Овоме је пошло за руком да их одгаји у својој лабораторији и утврди да је један од основних састојака печурке псилоцибин, који код човека изазива стања слична душевним болестима.

Засада се ово опојно средство проба само на добровољцима да би се установило у којој су мери та душевна стања адекватна живчаним обољењима. Психијатри се нарочито интересују за ове експерименте јер, ако би се постигли повољни резултати, они сматрају да би се душевне болести могле лечити вештачки проузрокованим душевним обољењима.

НАЈДУЖИ ШТРАЈК

Радници фабрике аутомобила „Колер“, иначе чланови синдиката аутомобилских радника Америке, штрајкују већ пуне четири и по године захтевајући од компаније боље радне услове. У штрајку учествује близу 2.000 радника због чега је овај ушао већ у историју као пример упорне борбе против компаније која не жели да учини никакве уступке. Једном приликом је у фабрици дошло и до оружане борбе између радника и претставника послодавца. У сукобу су радници опет горе прошли — погинула су двојица а неколико их је рањено.

ЊИХОВ УКУС

Француска филмска публика најрадије гледа сентименталне филмове — кажу подаци до којих је дошао Државни завод за кинематографију. Љубавне филмове гледа најрадије 25% биоскопских посетилаца, док 20% њих више воли криминалне. Историске гледа радо свега 12%, а авантуристичке 11%. Осталих 32% иде у биоскоп тек да би негде ишли. Близу 90% најрадије гледа филмове у боји, док 80% гледалаца тражи широко платно.

ОНА ЈЕ БИЛА ПРВА...

У пратњи Роберта Пирија, познатог поларног истраживача налазила се и његова супруга Жозефина Пири када је покушао 1891 године да освоји Северни пол. Тек 1909 године он је успео у томе али тада његова супруга није учествовала. Ипак је Жозефина Пири ушла у историју као прва жена поларни истраживач.

ВЕНЕРА

Совјетски „Луник“ налази се већ други месец на путу око Сунца. За њим је похитала да би му на том сталном кружењу око Сунца „правила друштво“ америчка ракета „Пионер IV“. Астронаути не губе време и без престанка праве планове за будућа путовања на друге планете. Они су убеђени да ће човек у блиској или даљој будућности стићи не само на Месец већ и на друге, удаљеније планете.

Ипак је то занимљиво

Али, док се наука још бори да би остварила те будуће интерпланетарне летове, постоји читав низ људи који су у својој фантазији већ посетили и планету Венеру.

Венера је сразмерно близу Земље, а стално је обавијена белим облаком тако да изгледа тајанственија од других планета. Због тога није никакво чудо да су многи људи од пера и бујне маште предузели замисли о путовању на Венеру. Разуме се да ово нема ничег заједничког са стварношћу, али је упркос томе веома занимљиво.

Британски књижевник К. Луис је пре више година написао фантастичну трилогију чија је друга књига за нас занимљивија јер описује живот на планети Венери коју он назива „Переландра“. Тајанствена планета, обавијена снежно белим огртачем од облака, крије под њим пријатну, топлу атмосферу и стално светли неком златастом бојом. Ту су сунчеви смирајни неизрециво лепо, време благо, без већих атмосферских промена, Венера — по Луисовом писању — покривају огромни океани, или боље речено један једини бескрајни океан из кога се, на великим растојањима, дижу већа или мања стеновита острва, веома висока. На неким од њих још тутњи понеким неугашени вулкан. По том бескрајном океану пливају и дивна острва с разноврсним растинјем, такозвана „биљна острва“. Њихове темеље чини гранато корење биљка и из њих расте фантастично цвеће и најразличитије, веома укусно воће. Острва заправо не пливају по океану већ се помичу заједно с њим и људшћу на његовој површини. Животиње коих има много другачије су него на Земљи, а океан је препун риба које су „литоме“ и понашају се као какве домаће животиње. На Венери је све лепо и пријатно, па у складу с тим и људи живи

У МАШТИ КЊИЖЕВНИКА

ве мирним, идиличним животом о каквом ми на Земљи можемо само да сањамо и „да га прижељкујемо“. Људи са Венере, које Луис назива „Переландрама“ имају коју зелену боју.

Животиње-људи

Машта других књижевника сасвим је другачије замислила Венеру и живот на њој. Филип Летем је чак своје делу дао наслов „Међу крвопијама Венере“. Сам тај наслов говори да је он живот на Венери „видео“ у савим другим бојама. По њему је дан на Венери изванредно дуг, а исто тако и ноћ. Биљке уопште нису као на земљи: сличне су жицама (надамо се, не бодљикавим) и светlucaју као да су од метала. Што се тиче животинског царства, оно је исто толико необично и фантастично. Најзаступљенија је нека животињска врста чији представници имају тела слична мајмунским, само прекривена светlucaвим крљуштима. Те животиње су одбијајући ружике, сурове и крволочне, али су обдарене разумом. Уствари оне би имале да буду оно што су на Земљи људи.

Чарлс Ерик Мејн нам је у свом роману „Тајни путник свемира“ приказао Венеру у другачијој, али исто тако ружичавој светлости. Беле облаке који обавијају Венеру не чини водена пара, већ изванредно велики број ројева микроскопски малих организама. И док су микроби на Земљи шкољцима, на Венери су увек смртосни. Ерик Мејн је „своју“ Венеру населио људима са Земље. Али они који су успели да на овој планети установе своју колонију, морају да живе у неким тарбавама које су — због смртосних микроба — херметички затворене. Кад зажеде да путују из једног насеља у друго, приморани су да се служе

слична Земљи, идиличне доли, не које у својој књизи „Вандали свемира“ описује Цек Венс готово би се могле наћи и на нашој планети. Ерик Френк Расел у својој књизи „Страва неба“ и Џон Мек Интош у делу „Катахут је рекао: не“ такође су Венеру приближили Земљи тако да човеку, који би ракетом стигао на њу, не би било тешко да се снађе. Код других аутора Венера је покривена огромним мочварама и бескрајним, непроходним шумама које су толико радиоактивне да би човек на Земљи места подлегао том зрачењу. Неки књижевници населили су Венеру животињама и инсектима који једу чак и метале. Књижевник Хајнлајн населио је Венеру изванредно паметним људима који могу да живе и у води и на сувом.

Међу ауторе који Венеру описују као какав ужасан пакао спада Марк Стар. По својим „погледима“ на Венеру он је сличан Хенрију Катнеру који у својим „Бесмртницима“ описује живот једне групе људи. Због атомске катастрофе они су побегли са Земље и стигли на Венеру где су приморани да живе у насељима изграђеним дубоко испод мора и покривеним цинковим сводовима.

Тешко би било набројати све књиге које описују живот на Венери. А он је, разуме се, плод маште разних књижевника. Засад иако је човек успео да постави прве темеље за будућа путовања у свемир а тиме и на Венеру, не остаје нам ништа друго но да читам та дела и да чекамо шта ће рећи кад се срећно врате на Земљу они који буду први стигли на ову планету.

ТЕШКО КУВАРИМА

За време једног петодневног путовања од Европе до САД путници на највећем француском прекоокеанском пароброду поједу 400 шунки, 3.800 килограма кобасица, 41 тону свежег меса, 13.500 килограма живине, 10.000 килограма рибе, 2.000 килограма лагуста, 12.000 салата, 50.000 поморанџа, 10.000 лимунова и 3.500 килограма сира. Најзад, у кухињи се утроши 2.800 литара уља и 500 килограма слагаче.

ЈЕДНИИ У С ЕТУ

Варош Булоњ-сир Мер, жели да има своје професионалне фудбалере и већ је упућена молба француском Фудбалском савезу да то одобри. Што се тиче новца, мештани се не брину јер знају да ће професионалце плаћати — море. Наиме, риболов у том крају веома је обилан па може да поднесе „фудбалски порез“, какав се досад свакако још није појавио ни у једном пореском праву.

— Ми ћемо несумњиво једини на свету имати професионалне фудбалере које ће „издржавати“ харинге, сарделе и скупе, — каже задовољно председник општине Булоњ-сир Мер.

Државни тужилац због животиња

У многим земљама створена су друштва за заштиту животиња и закони у вези с тим, па ипак још је велики број људи који на животињама исцале своју злу ћуд. Због таквих кривича у Немачкој је само у прошлој години, изведено пред суд 14.000 лица. Неки судови у Келну и ХанOVERу образовали су ресоре за питања заштите животиња, а државно тужништво у Дуисбургу наименовало је и „државног тужиоца“ за животиње. Његова је једина дужност да проучава појам „животиња у правном поретку“ и подноси тужбе против њихових мучитеља.

УСПЕЛИ

Научници су по први пут издвојили из тела рибе луциферин, јединице које емитује светлост. Оно је нађено још код неких животиња и инсеката, као што је свилац Доктор Френк Џонсон са Принстон универзитета и јапански научник Јата Ханеда, успели су после дужег експериментисања да помешају луциферин из двеју животиња разних врста. И добили су опет слично светlucaње. Досад се није ни помислило да светлост коју емитују разне животиње има било какве међусобне везе.

ракетама које фантастичном брзином одлећу у висине пробијајући „смртосну маглу микроба“, да би се затим изнад њиха поново суновратиле, опет кроз маглу.

Тешко је набројати све књиге

За неке ауторе научно-фантастичних романа Венера је

И ОНИ ЗАШТИЋЕНИ

Браа експлоатација шума и отварање нових рудника на Аљасци створили су нов проблем. Како заштити медведе који су досад суверено владали шумама на крајњем северу америчког континента. Јер пример америчког Запада показује да медведи могу врло брзо да ишчезну кад шуме почну да се секу и нарочито кад се на раскрсеном терену населе људи. Због тога је одлучено да се у Аљасци предузму мере како би се медведи заштитили.

Као прво предузето је анкетирање у разним крајевима Аљаске да би се утврдио број медведа. Нарочита пажња је обраћена на шумовита острва Чичагов, Адмиралти и Баранов где треба ускоро да проради једна велика спругара. Услед овога ће се површине под шумама брзо смањити. На острву Адмиралти треба утврдити какве је последнице по бројно стање имао лоњ медведе. На острву Кодиајак где живе највећи и најдивљији од свих медведа на Аљасци предвиђено је стварање резервата од 730 хектара, где би били заштитени од пасионираних ловача. Ово је, међутим, изазвало низ протеста. Нека рударска предузећа тврде да се тако онемогућује детаљно геолошко испитивање области, која, сматра се, крије у себи богата налазишта бакарне руде.

Медведи са острва Кодиајак, а има их осам разних врста, могу да достигну тежину и од 1.800 килограма. Иначе, према првим резултатима анкете, на Аљасци има око 20.000 медведа и они ће се сви, како изгледа, ускоро наћи под заштитом закона.

Хичкок и јаје Маргарета Лонг:

Алфред Хичкок, познати режисер „Филмова ужаса“ који је стекао богатство изазивајући код других људи страх и језу, осећа несавладљиву одвратност према јајима. Ко жели да га разбесни треба само да му изнесе на трпезу кувано или пржено јаје. „Ту ствар никад нисам могао да метнем у уста. Јаје је најужаснија ствар на свету“, — каже Хичкок.

Инка-мумија у плисираној сукњи

Бечки археолог професор Ханс Шиндлер вратио се недавно са истраживачког путовања по Боливији где је у пределима око језера Титикака проучавао споменике старе културе из времена Инка и њихових претходника. Између осталих археолошких налаза он је с тог пута донео и једну Инка-мумију коју је он лично ископао. На мумији су се све до данас сачували маникирани нокти, као и плисирана сукња од неког изванредно доброг материјала, који упркос 600 протеклих година није истројено, него је чак сачувао и боју.

Зашто се онда не смејати?

У свим канцеларијама једне велике њујоршке фирме налази се на зидовима следећа парола: „За насмејано лице потребно је натерати на рад 13 мишићна; за намргођено, међутим, потребно их је 60. Зашто бисте се онда прекомерно и непотребно напрезали?“

Традиционални шешири у Шведској

У Шведској постоји обичај

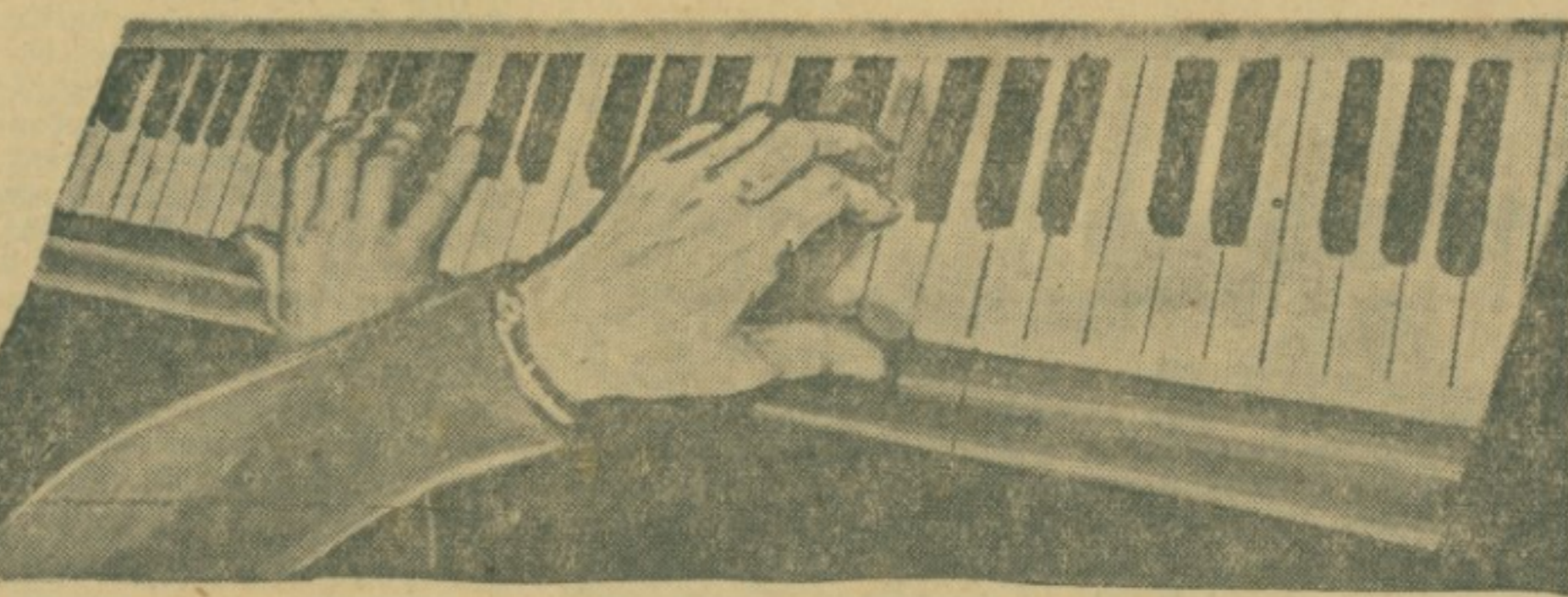
да доктори носе овакве шешире. Облик је сачуван још из 16 века све до данас. Шешири су израђени од свице и врло су скупи. Почасни доктори их добијају бесплатно.

Чај и пливање

Британска глумица Маргарета Бренан проводила је свој годишњи одмор на свом спа-

ву. Ту није имала уређај за загревање хране, па је морала да плива са шољом и чајником до суседног сплава. Враћа ла се натраг, пливајући, са пуним судовима.

„Године односе али и доносе“

Идалеко од вечите ватре која пламти изнад гроба Незнаног јунака у Паризу, у једној од дванаест великих авенија које избијају на Трг Етоал, станује Маргарета Лонг. Једна од највећих живих пијанисткиња на свету и велики педагог, већ неколико година не бере жетву аплауза од душевљене публике. Преко дирки њеног концертног клавира „Гаво“ све ређе прелећу прсти овог изразитог техничара француске клавирске школе. Полако је напушта снага, али не и дух. На средини је девете деценије живота, но са њених усана ни данас не силази осмех који су запамтиле генерације слушалаца њених концерата широм света.

Много вежбала, али и много читала

— Чија је ово рука на вашем пијанину? — запитао је Маргарету Лонг један француски новинар кад јој је дошао у посету.

— Отисак Шопенове руке, — одговорила је она. — Добила сам је на поклон од Народног музеја у Варшави. Можда вам је познато да сам председник „Шопеновог националног комитета“. Јер, у Шопену је збрана сва клавирска музичка култура и сва пијанистичка виртуозна техника. Уосталом, поћите са мном. Показаћу вам Шопенову посмртну маску, која се налази крај Бетовенове бисте од Бурдела.

У свим собама па чак и у трпезарији има много књига.

— Да, — каже пијанисткиња. — Доста књига, јер сам целог живота много вежбала на клавиру и много читала. Само за књиге данас више немам времена, али, ако их не читам, пишем их: „За клавиром са Габријелом Фором“, „За клавиром са Равелом“, „За клавиром са Дебисијем“, а не треба да заборавите ни књигу „Мој клавир“. Најзад, припремила сам да се штампа књига мога мужа Жозефа де Марлијава, који је погинуо августа 1914, право мало ремек-дело „О Бетовеновим квартетима“.

Нешто касније, Маргарета Лонг наставља:

— Не могу да вежбам као некад, али како не могу ни да седим скрштених руку, стално нешто радим. Бележим, пишем, а кад се заморим, да би прсти

ипак нешто радили, — пушим. Пушим тек отскора, упркос осамдесет петој години, али не осећам да ми то шкоди.

Равел, Дебиси и Фор

Као сасвим мала девојчица, Маргарета Лонг је почела да учи клавиру код своје рођене сестре, која је тада, са свега 17 година, била већ професор Конзерваторијума у Ниму. Касније, Маргарета одлази у Париз, ступа у школу у једном манастиру и сваког дана у пратњи калуђерице иде на час клавира у париски Конзерваторијум.

— Погледајте — каже она, — ове две одаје које уствари чине једну једину собу. Деценијама живим само између постеле, писаћег стола и клавира. Изнад клавира, као што видите, висе портрети тројице великана чијем сам музичком опусу служила колико год сам могла и умела. Први је Равел који ми је, као што вам је ве-

роватно познато, посветио један концерт за клавиру. Кад сам први пут покушала да га отсвирам, сам Равел је седео поред мене. До њега је Дебиси. Једног дана ми је он замерио што не свирам његове композиције. Казала сам му да га сувише ценим и да се не усуђујем на такву слободу. Међутим, нисам га убедила. Три пуна месеца вежбала сам под његовим надзором. Код Дебисија саме ноте не представљају никакву тешкоћу, писане су као за децу, али их схватити као што треба и репродуковати велика је мука. Овај трећи, Габријел Фор, већи је новатор од Равела и Дебисија, мада желе да га свирају као музичара чисто интимних осећања. Сиromaх Фор. Толико пута ми је говорио: „Волим да вас слушам како свирате моје композиције, јер други ме најчешће тумаче при светлости абажура“.

— У коме тренутку сте за

клавиром доживели највеће узбуђење?

Реч на крају разговора

— Десетог јуна 1940, онага јутра кад су Немци ушли у Холандију, Жак Тибо и ја требало је да учествујемо као извођачи у Форевом „Квартету у Еф-молу“. Док смо студирали партитуру осећала сам суморно расположење Жака Тибоа. Његов син се налазио у првим борбеним редовима. Нешто касније, за време снимања плоче, наше узбуђење због неизвесне ситуације достигло је врхунац и зато сматрам да је та плоча верна репродукција нашег таласног немира. Сутрадан, млади Роже Тибо пао је херојском смрћу. Кад једном будете слушали овај Квартет сетите се моје приче. Видећете и то колико је Фор био велики.

Једном приликом је пијанисткиња Маргарета Лонг успешно одиграла улогу дипломате. Ево шта она о томе каже:

— Овде у стану, појавио се једног дана мој стари пријатељ Луј Жокс. Било је то непосредно после нашег пораза код Дијен-Биен-Фуа. Наша таласна влада сматрала је за потребно да забрани извођење „Руског балета“ у париској Опери, мада је наша „Француска комедија“ тамо доживела срдчан пријем. У то време Луј Жокс се налазио на положају француског амбасадора у Москви. Дошавши у Париз на кратко време, посетио ме је и рекао да рачуна на мене да се неспоразум изглади. Пошто совјетски музичари често учествују на међународним конкурсима у Паризу који носе моје име или име Жака Тибоа, предложио је да отпутујемо у Москву. Иако стара, пристала сам и — била веома лепо примљена од музичара и публике. Тако сам допринела да се овај спор мало заташка.

Потом је новинар запитао Маргарету Лонг:

— Шта бисте могли да кажете на крају нашег разговора?

— Надам се у осамдесет петој години и потпуно се слажем са својим пријатељем Пол Леоном, који ми је недавно рекао: „Године односе, али и доносе“. Свако човеково доба има своју вредност. Ако не свирам, пишем. Човек увек може нечему да користи.

ДА ВОДА ПРОКЉУЧА

Неки мисле да мишићи у телу, у просечним условима, производе довољно топлоте да би један литар ледене воде могао бити доведен до тачке кључања свакога сата.

Статистика суза

Британски специјалиста за очи доктор Вајлд упоредио је да жене плачу више и дуже него мушкарци, и то искључиво из физиолошких разлога. Према његовој статистици мушкарац може непрекидно да плаче 34 минута, а жена свих 58. И код једних и код других плач престаје кад им се испразне сузне кесице. Доктор Вајлд тврди да просечно најдуже плачу жене из афричког племена Зулу — 74 минута. Другим речима, код жена су сузне кесице веће него код мушкараца.

Прича није само увек прича

О дабровима круже многе фантастичне приче, више него ма о којој другој животињи. Легенда каже да су они у стању да саграде брану велику као што је она код Доферсон Ривера у Америци, која је дуга 640, а широка 6 метара. Између осталих прича о њима постоји и ова: индијански ловци кажу да су видели женке даброве како носе своје младунце у шапама. Наравно, научници нису поверовали у ово. Па ипак, зоолози се у последње време више не смеју тим причама. Професор Хедигер, запазиво је у шриланком зоолошком врту како женка дабра, пореклом из Канаде, носи своје младунце управо онако како се прича.

Практична

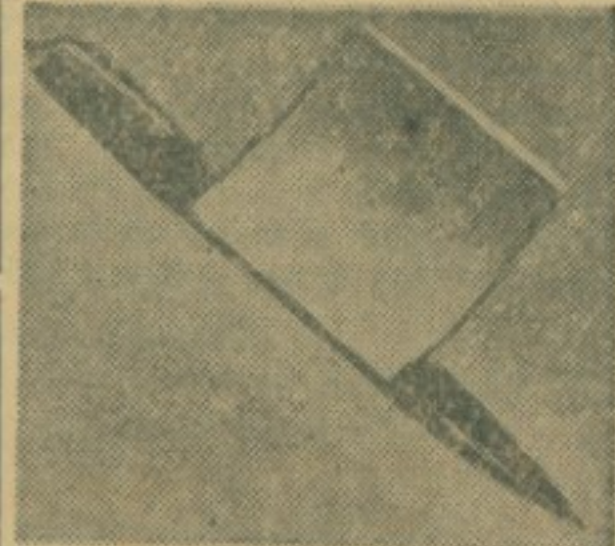
Добар човек, пун љубави према својој деци лако решава

све животне проблеме. Пошто не може све троје деце да држи, Нилс Олсон користи леђа за треће које још не хода.

Папир у наливперу

У Француској се појавио нов изум у вези с наливпером. Лако и брзо моћи ће да се забележи нечија адреса, број теле-

фона или слично, јер се из средњег дела пера само извуче папир који је унутра намотан.

Веш у прадавна вре- мена књиге су као део ратног плена, најчешће уништаване из мржње према непријатељу. Књиге су исто тако прогањане као и слободан дух, а он је често био баш оно мишљење садржано у књи- гама.

Вековима чувано књижевно благо

Александриску библиотеку, једну од најчувенијих у старом свету, која је располагала са преко 700.000 књига, уништи- ли су фанатизовани арапски о- свајачи. Њихов вођа Омар у- потребно је већи део ових књи- га за загревање амама, у ко- јима су се купали његови вој- ници. Тако је ломача немилос- рдно прогутала вековима чув- ано књижевно благо. Међутим, доцније су баш арапски науч- ници били главни посредници између античке културе и но- ве европске која је почела из- нова да се израђује. А то зна- чи да је ипак у арапском све- ту био сачуван велик број де- ла из старог грчког и римског духовног стваралаштва. Уоста- лом, арапи су, као што је већ познато били посредници изме- ђу Истока и Запада, и обогати- ли европску културу многим источњачким тековинама.

Али још много пре калифа Омара хришћанска црква про- гонима је књиге које се нису слагле с њеним званичним учењем. Једне је прогласила ка- нонима — законским и светим црквеним књигама, и оне су деприкосновене јер сачињава- ју основ хришћанског учења. Све друге означене су као апо- крифне, лажне и изложене су прогону и истребљењу.

Те апокрифне књиге током дугих векова сачувале су се и- пак, упркос најстрашнијем го- њењу на територији Јужних Словена. Стари наши средњо- вековни писци, Доментијан и Теодосије, говоре како је Сте- ван Немања вршио у својој др- жави крвави прогон не само богумила него и њихових књи- га. Римска црква у неколико наврата сузбијала је на хрват- ској народној територији вер- ске књиге писане глагољцом, јер је сматрала да су настале из озлоглашене аријевске је- реси, што значи да су супрот- не изворном учењу католичке цркве.

Писац и дело на ломачи

Четрдесетих година XVI века основан је језуитски калуђерски ред. У Риму је створен врхов- ни инквизиторски суд. На сав католички део Европе он про- шире крвави режим који је већ дотада владао у Шпанији. Убрзо потом објављен је први папски „Списак забрањених књига“ (1559). Тридентски црк- вени сабор оснажио је најре- акционарније мере које като- личка црква треба да предузме против сваке појаве иоле сло- боднијег духа, као и против сваког описа у коме би се та- кав дух читаво. Тада су за- пламтеле ломаче на којима су горели писци и њихове књиге.

У Француској и Шпанији и у свим католичким земљама, сло-

књигама и писарским мате- ријалом.

И Доситеј, и Вук...

Међутим, године 1808, када је српски устанички покрет на- ишао на широки одзив и ван Србије, у Срему, Бачкој и Ба- нату, нарочито после чувене Тицанове буне у Срему, ау- стриске власти предузеле су мере да оштро сузбију и тај покрет и сваку српску пропа- ганду. Скромне књижице на- шле су се прве на удару же- стоке аустријске цензуре, а на- рочито оне које је саставио или издао земунски књигове- зац Гаврило Ковачевић.

Специјално наређење ау- стриских власти изреком казу- је: „Књиге забрањене овим наређењем не смеју се прено- сити у Србију, нити допусти- ти да се овде у земљи (Ау- стрији) растурају“. И онда се још једном подвлачи: „нај- строже се забрањују све књиге, песме и брошуре које и најмање величају српски на- род или садању српску револу- цију“. Настала је тада хајка на читав низ српских књига. Код кога се нека од њих за- текла, сматран је веленајни- ком. Забрањен је чак и кален- дар у коме је била отштампана Карађорђева слика, као и стихови о кнезу Лазару и „старим српским велмождама“

година пре устанка штампали родољубиве стихове. Била је то велика хајка на српску књи- гу, а ако је која од „прокаже- них“ пронађена спаљивана је на лицу места.

Међутим, баш те забрањене књиге највише су и тражене. У Београд су их преносиле зе- муњске, пиљарице и трговци, сакривене у корпи испод по- врћа или другог „еспапа“. Ка- лендар са Карађорђевог сли- ком постигао је велику цену, иако није више тачно покази- вао дане и празнике.

Специјални курири носили су бечком Ратном савету срп- ске књиге које су власти успе- ле да уграбе. А ипак су оне међу Србима у данашњој Вој- водини и надаље читане и брижно чуване, па тајним пу- тежима и пребациване у Ср- бију.

У Бечу су гореле ломаче заплених српских књига, а у Земуну се певало: „Београ- де, јаки граде, опет Србин те имаде“. А то су били стихови из календара са Карађорђевог сликом.

У кнежевини Србији свака књига штампана Вуковим правописом задуго није смела да се растура. А када је Стојан Новаковић 1864 године превео и штампано први део чувене „Историје српске револуције“ од немачког историчара Раи- кеа, која је написана углав- ном по казивањима Вука Караџића, та је књига ускоро забрањена „због цензуре та- дашње“. Књига, која је про- славила Први српски устанак у европском свету — била је немилу појава за обреновићев- ску Србију, и у њој није мо- гла да нађе своје место. По- стала је прогањана као и мно- ге друге пре и после ње, јер је величала борбени снагу српског народа и његову жељ- ну за слободом.

КЊИГЕ НА ЛОМАЧИ

бодни мистификатор и писац био је изложен најстрашнијим про- гонима. Жан Боден, француски писац XVI века, и књижевник, био

је спаљен на ломачи заједно са својим делима, а велики пе- сник Агрипа Д'Обиње био је осуђен на прогонство и једва је утекао из Француске. Њего- ве књиге гореле су на ломачи.

Од наших југословенских пи- саца на списку прогањаних од стране римске цркве — први је био стављен загребачки све- штеник Антон Врмец због сво- је „Хронике“ (1578) у којој је исцрпно говорио о папским Ивани, која се на вешт начин домогла престола римске цркве. Уосталом, у Врмчевој „Хроничи“ било је још неких места у протукатоличком духу, па је већ и само то било до- вољно да његова књига буде прогањана. Исто је тако пап- ска канцеларија забранила и књигу Дубровчанина Ивана Орбинија „О словеначким др- жавама“ (1681), јер је он у њој врло повољно говорио и о „противницима католичке црк- ве“, тј. о православним Слове- нима и њиховим владарима.

Страшни списак

„Списак забрањених књига“ протегао се на целу католич- ку Европу. Из године у годи- ну он се употпуњавао, а про- шире се још и данас. Међу- тим, поједине државе, поред свога списка сачињавале су и свој, тако да су у њих из „по- себних интереса“ долаване књи- ге за које су власти сматрале да нису „подесне за поданике“.

У томе је предначила ау- стриска царевина, која је 1754 почела да издаје „Списак од- бачених књига“ са сталним до- дацима. Између осталих ту се налазе „Робинзон Крузо“, ро-

ман „Тристрам Шенли“ од Стер- неа, Дантеова „Божанска ко- медија“, чак и „Угледање на Христа“ од црквеног писца То- ме Кемпскога, као и читав низ „романа за народ“, и најве- ћи број тадашњих немачких писаца.

Око 1765 године у томе „Спи- ску“ било је око 3.000 забра- њених књига које нипошто ни- су смеле да дођу до руке ау- стриских поданика. И оно што је најнеобичније, аустријска цензура на крају је била при- омишљена да тај свој списак у- кише, јер су се грађани, као што се на једном месту ка- же, баш нарочито интересова- ли да набаве те забрањене књи- ге, упркос великих казни које су их чекале ако се код неког затекну. Отада су само науч- ници и „олабрани људи“ могли да користе тај „Каталог од- бачених књига“ и неке од њих читају само на одређеном ме- сту под контролом полицијских органа.

Нарочите политичке и међу- народне прилике изнанивале су да се извесне књиге, које су раније сматране као највише од- једном забране и подигне чита- ва хајка државних власти. То најбоље показује следећи при- мер:

У Земуну је низ година сав- свим тихо и готово незнано ра- дио књиговезац и помало из- давац Гаврило Ковачевић. Он је био и састављач стихова који су на скроман начин опевали српску историју нарочито пр- ву годину Првог српског устан- ка. Сматра се да је те стихове искористио и Филип Вишњић за своју чувену песму „Поче- так буне на дахије“. Устанич- ки Београд је он одаблевао

Нека Доситејева дела су та- кође проглашена опасним. На одговорност су позивани чак и они писци који су неколико

Споменик сиру

Још у Старом веку сир је сматран за нарочиту гурманску посланицу. Стари Грци при- писивали су проналазак сира Аполоновом сину Аристеју. У својој „Одисеји“ Хомер нам на једном месту описује како јед- нооки Полифем справља сир. Стари Римљани су, према Марцијаловом тврђењу, нарочито ценили сир који се справљао у околини данашњег града Ту- лузе. Император Август важио је за ванредног познаваоца си- рева. Остало је забележено да је највише волео једну врсту сира, нарочито припреманог за њега који је јео заједно с цр- ним хлебом, ситним рибама и емковима.

че“ од сира која је, 1893 годи- не, била послана из Перта на светску изложбу у Чикагу, а одатле у Енглеску као реклама за канадски сир.

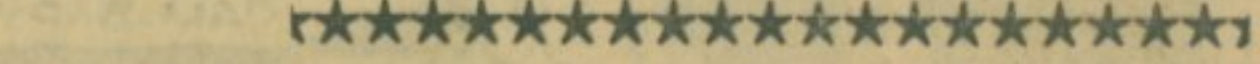
У Новом Свету чак постоји један споменик подигнут — си- ру. Налази се у Канади, 60 ми- ља југозападно од Отаве. Спо- меник је понос малог града Перта јер претставља трајну успону на један његов вели- ки успех. На овом чудном спо- менику стоји уклесано:

„Циновски сир из Канаде. Тежина: 10.000 килограма“.

Овај огромни споменик у- ствари је копија једне „пога-

На споменику се још може прочитати да је за израду ци- новског комада сира било утро- шено 93.862 литра најбољег млека, да је сир био „дебео“ 180 сантиметара и да му је обим износио 9,3 метара.

Становници Перта и данас се поносе тиме што је у њи- ховом граду био начинен нај- већи сир на свету. Зато су му и подигли споменик, вероватно једни ове врсте.

Добро старо дрво

Упркос еластично- сти, чврстости, ла- коћи, постојано- сти и другим осо- бинама пластич- них материја, др- вних метала, челика који не рђа, бетона и других савремених материјала дрво још остаје не- заменива сировина. Штави-

и чвршће од челика! Замисли- мо да нам је потребна једна плочица која не сме бити дужа од десет сантиметара нити тежа од 70 грама. Такав комад дрвета би издржао силу од 250 килограма док би комад челика исто толико тежак мо- гао издржати једва до сто ки- лограма!

Дрво има ово драгоцено свој- ство захваљујући положају ње- гових влакана која се паралел- но протеку. У том правцу оно је много отпорније и чвршће него у другом што је често у грађевинарству врло значајно. Челик који је много тежи има подједнаку отпорност у свим правцима али се показао неки- пут непотребно чврст у једном правцу а недовољно у другом. Пуну рехабилитацију пружио је дрвету Бриселска изложба где је дрво претстављало бли- зу 20 одсто грађевинског ма- теријала.

Колико је француски држав- ник и министар Луја XIV Кол- бер био далековид види се нај- боље по томе што је он још пре 300 година придавао ве- лики значај дрвету. Када је за потребе краљеве морнарице по- секао добар део старих храсто- вих шума, засадио је олмаха на њихово место младице које су до данас израсле у стара и величанствена дрвета. Њихова цена по комаду приликом јед- не продаје достигла је цену од милион и по франка.

II Племена Мотабеле било је огранак племена Зогу. Пошто се није слагало са владом краља Банту одвојило се од своје матице и кренуло у даље пустиње Јужне Африке. Војска им није била брзна, али зато до зуба наоружана. Син краља Моселекатсе, Лобенгул био је војсковођа. После неколико успешних сукоба са племенским старешинама прогласио се за краља 1870 године. Покорене племенске старешине долазиле су му на поклоњење пристајући на уговоре о дуготрајној покорности.

Први додири

Већ у то време у Јужну Африку наишла је експедиција Европљана. Чули су за славног краља Лобенгула и његове храбре војнике, али колико год су могли избегавали су сукоб са њим. Неколико година су и краљ и вођа експедиције Енглеа Родес били на истој територији. Сустрета је било али уздржаних и мудро опрезних. Назад је Лобенгул пристао на Родесов предлог да склопе споразум по коме ће експедиција несметано претражити територију од 75.000 миља за коју се знало да је богата златом и бавром.

Године 1889 Родес је основао Британску јужноафричку компанију. Али она је, као и Источноиндиска у Индији, поред интересовања за руде и метале почела и политичко освајање ове територије. Због тога долази до побуне племена

Мотабеле и Маскау. У току три године од 1893 до 1896 водиле су се борбе и Енглези су сурово угушили устанак. Родес је склопио споразум са племенским старешинама а земљиште

преко кога је прешао са својом експедицијом прозвано је, од 1895 године, по њему — Родезија. Област је поделио на северну и јужну. Све до 1914 године Британ-

ско јужноафричка компанија је овлашћена да управља целом облашћу, а тада пошто је истекао рок Повеље, британска влада је одлучила да продужи њену важност још

за десет година уз напомену да може добити самоуправу и пре истека овог рока. Осме године владавине проведено је гласање белих насељеника и одлучено да Јужна Родезија постане самоуправна британска колонија.

Годину дана касније Јужна Родезија добија аутономију и владу одговорну парламенту који се бира општим правом гласа од само европског становништва, пошто су Африканци лишени бирачког права.

Борба за голи живот

Становништво Јужне Родезије састоји се од 2.300.000 Африканаца и 178.000 Европљана. Законодавна скупштина има 30 чланова, од којих ниједан није Африканац. Велику Британију заступа гувернер. У његовим рукама је извршна власт јер стоји на челу владе коју сам именује.

И Северна Родезија је 1924 године добила статус протектората. Енглеску крунгу претставља гувернер и он је одговоран за све.

ништва нису нимало пријатељски.

После дугих преговора у току 1952 године, без учешћа афричких претставника донета је одлука о стварању федерације између Северне Родезије и Нгаса, коју је требало да потврди британска парламент, док је Јужна Родезија, као самоуправна, имала право да о томе одлучи референдумом.

Централноафричка федерација је вештачки створена држава. Њена територија лежи као клин између Португалске западне и источне Африке. На југу је Јужноафричка Унија, још и сада доминант у склопу Комонвелта.

Стварањем Уније, Енглези су у првом реду хтели да спрече надирање афричког утицаја у те колоније, другим речима да обезбеде јачање својих империјалистичких интереса у том делу Африке. Федерација је заштитавала позиције белаца Јужне Родезије који су управљали плантажама дувана и рудницама алата у Јужној Родезији и искоришћавање јевтине радне снаге из Нгаса.

И трећа област, Нгаса, на основу споразума са племенским поглавцима, потпала је 1889 год. под управу Британске јужноафричке компаније. Али она није својом вољом ушла у конфедерацију. Племенске поглавце, похлепне на попуљене услове, предале су земљу и народ. У исто време кад и Северна Родезија и Нгаса постаје британски протекторат. На врло ниском ступњу развијености, она још изводи радну снагу у обе индустријске напредне Родезије, очекујући да се уз њихову помоћ и сама унапреди.

Идеја о уједињењу обе Родезије и Нгаса поставила се 1951 за време владе Атлија. План је предвиђао стварање једне афричке државе у којој би се, на бази равноправности и повремена остварива сарадња између Европљана и Африканаца. Међутим, ситуација се у Африци изменила и односи између белог и обојеног станов-

ништво становништво Нгаса борило се само за голи живот. Ју, ди, жене и деца радиле су и раде најтеже послове по Јаманма рудника уз најнижмању надницу. Равноправност, о којој су им говорили, остала је само обећање. Просвећивање становника Нгаса је просто онемогућено, јер док један Африканац (пореклом Европљанин) заради годишње преко хиљаду фунти, радник из Нгаса унесе у своју кућу једва стотину. Зато није чудно што од два и по милиона домородаца-пречаца из Нгаса, има свега стотинак који су завршили вај граница земље, високе школе. Према овим људима се предузимају разне мера да би били што даље од народа на кога су потекли јер они могу да постану највећа сметња за колонијалне прохтеве управљача.

ПРЕДВИЂАЊА међупланетарних стручњака

У напису под насловом „Следећих 10 година у простору“ објављен је извештај 50 стручњака за међупланетарне летове из неколико држава који садржи следећа предвиђања:

1. Човек ће кружити око Земље већ пре краја ове године.
 2. Спустиће се на Месец до 1965 године, а на Марс и Венеру до 1968 године.
 3. У року од 40 година, он ће летети готово 670 милиона миља на сат, што је близу брзине светлости.
 4. За десетак година, писма ће се слаати ракетама на Нјујорк и Париз, а одговори ће стизати за неколико сати.
 5. У року од десет година телевизијска мрежа ће обухватити цео свет и сваки програм ће моћи да се гледа било у ком куту земљине кугле.
 6. Може се очекивати дан када ће истрошени делови људског организма моћи да се замене деловима израђеним у индустрији за производњу пројектила.
- Италијански научник, др Глауко Пертел, верује да ће се ракетна поштанска служба сигурно остварити много пре 2.000 године.
- Сателити ће помоћи да се изгради међукоонтинентални систем телевизије у колору.

„То им је норма“

Бразилија која је дала светског првака у фудбалу не тражи много само од играча него и од фудбалских судија. Њихове телесне способности подвргавају се повременој контроли. И бројач километара на ногама може да послужи у ту сврху! Судија који приликом меча не превали најмање десет километара, важи као неспособан за суђење утакмице највишег ранга.

Досетљива ученица

Насред Виа Номентаице у Риму, око осам часова ујутру, због квара у каблу аутобус је застао. Уз гласно негодовање путници су почели да силвае да би пешице пошли на посао, и стигли, наравно, са закашњењем. Кроз ту гужву једна девојчица се пробила до кондуктера и подноси му своју свеску замолила: „Да ли бисте били добри да ми напишете извињење за учитеља“. Досетљивост девојчице свима је измамила смешак па и кондуктеру који је пристао да напише: „Потврђујем овим да је Соња због квара у каблу задоцнила у школу“. Извињење је учитељ, нема сумње, ухватио.

ВЕК ПОСЛЕ

краља Лобенгуле из племена Мотабеле

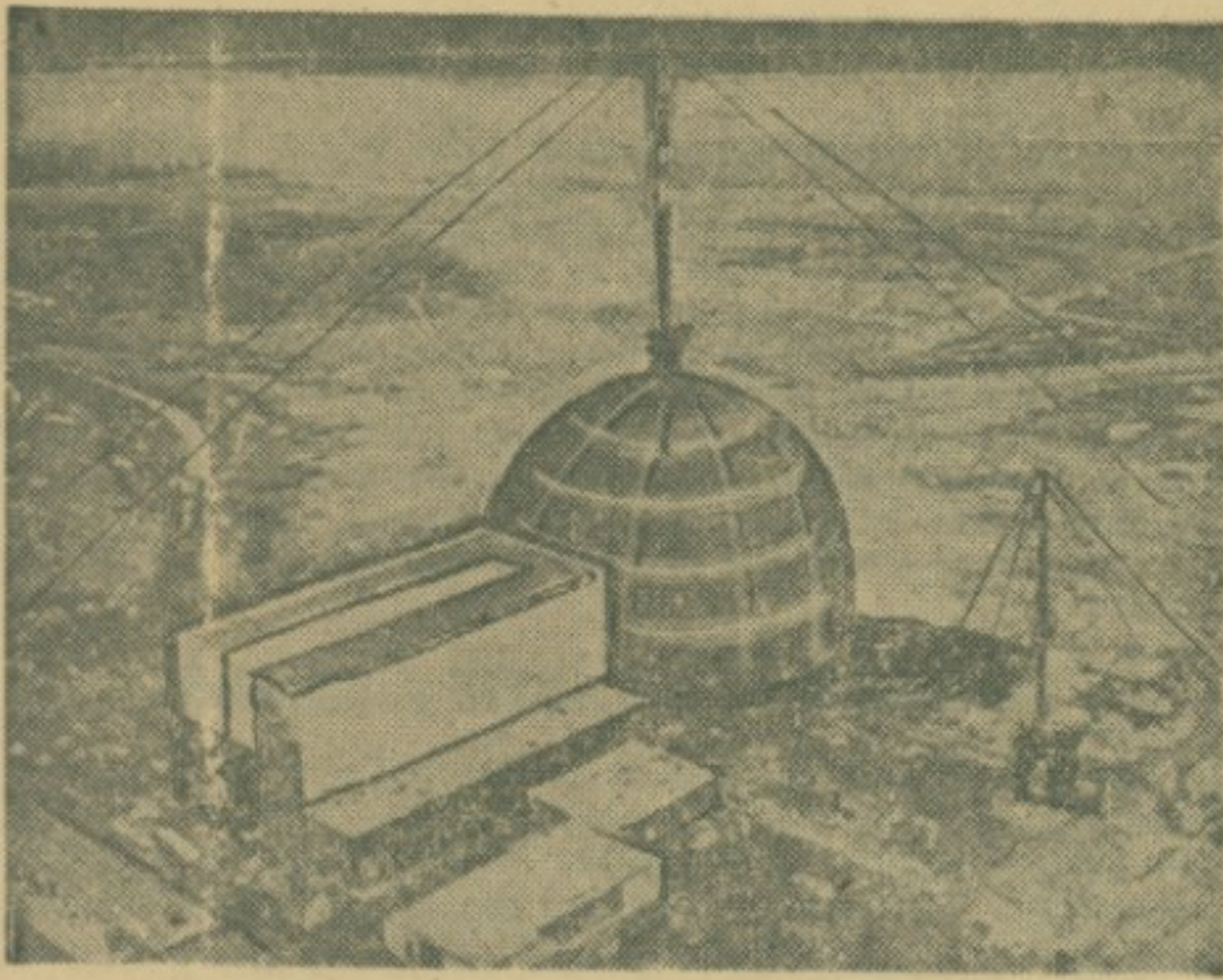
WALT DISNEY УСПАВАНА ДЕПОТИЦА

БРАТА ТАМНИЦЕ СУ СЕ ЗАЛУПИЛА, АЛИ ДЕ ДО ПРИНЦА ЗОРАНА ЈОШ ДА ДОПИРАО ГРДАНИН ПАКОСНИ СМЕХ...

АЛ' ЈА САМ ОКОВАН... НЕ МОГУ ДА ЈЕ ОСЛОБОДИМ ЧАРОМ... ДЕ ОВЕ ЗЛЕ ЖЕНЕ!

ЗА ШЕСТ ГОДИНА

Велика тамна кугла на слици претставља главни део атомске електричне централе подигнуте у Дрездену, 80 километара од Чикага. У атомском реактору налазиће се 60.000 кг урана, који ће шест година служити као гориво и давати топлоту равну оној при сагоревању три милијарде тона доброг угља.

Атомска централа у Дрездену, у САД, почеће да ради следеће године. Када се долари прерачунају у динаре добиће се цифра од 25 милијарди колицако је утрошено за ту централу.

За откривање петролеја...

Неочекивано се догодило да су справе за бушење нафтено-них поља употребили италијански археолози. Пре наше ере у Европу су се доселили Етрурци, не зна се одакле, и населили се у Италији: прво у долини реке По, затим Тибра, Арна и на падинама Апенина. Њихове гробнице, ваде од печене земље и кујунциски предмети претстављају најлепше предмете прероманске епохе, али археолошки радови око откопавања скупо стају. Трагање за овим предметима и отварање каменних етрурских гробница захтева велике суме новца којим италијански археолози располажу у веома ограниченој количини. Зато је некема пало на памет да измени начин досадашњег рада.

Позвани су стручњаци за откривање налазишта петролеја који су по геофизичким методама много брже пронашли терене са етрурским гробницама. Затим, уместо пакљивог и лаганог пробијања каменних плоча помоћу будака, два радника са електричним бушилицама отварали су гробове брзо и без икаквог оштећења. Чим се начини рупа сниматељ помоћу камере од 16 мм на којој се налази јак мали електрични рефлектор за свега један сат добије на пројекцијом платну све податке о унутрашњости гробнице и саркофага.

Служећи се оваквим истраживачким методом, археолози ће моћи да изврше сто пута већи посао за исти новац.

ЕЛЕКТРИЧНИ ЈЕЗИК

Норвешки научници су конструисали „електрични језик“ који кушајући све врсте хране може тачно да одреди количину соли коју оне садрже. „Брадавице“ за укус тог инструмента познатог под именом „Салтекс“ начињене су од серије електрода које се стављају у храну кад треба да се проба. Покретна игла на једној скали тачно показује колико је јело слано и уопште укусно.

И то због рекламе

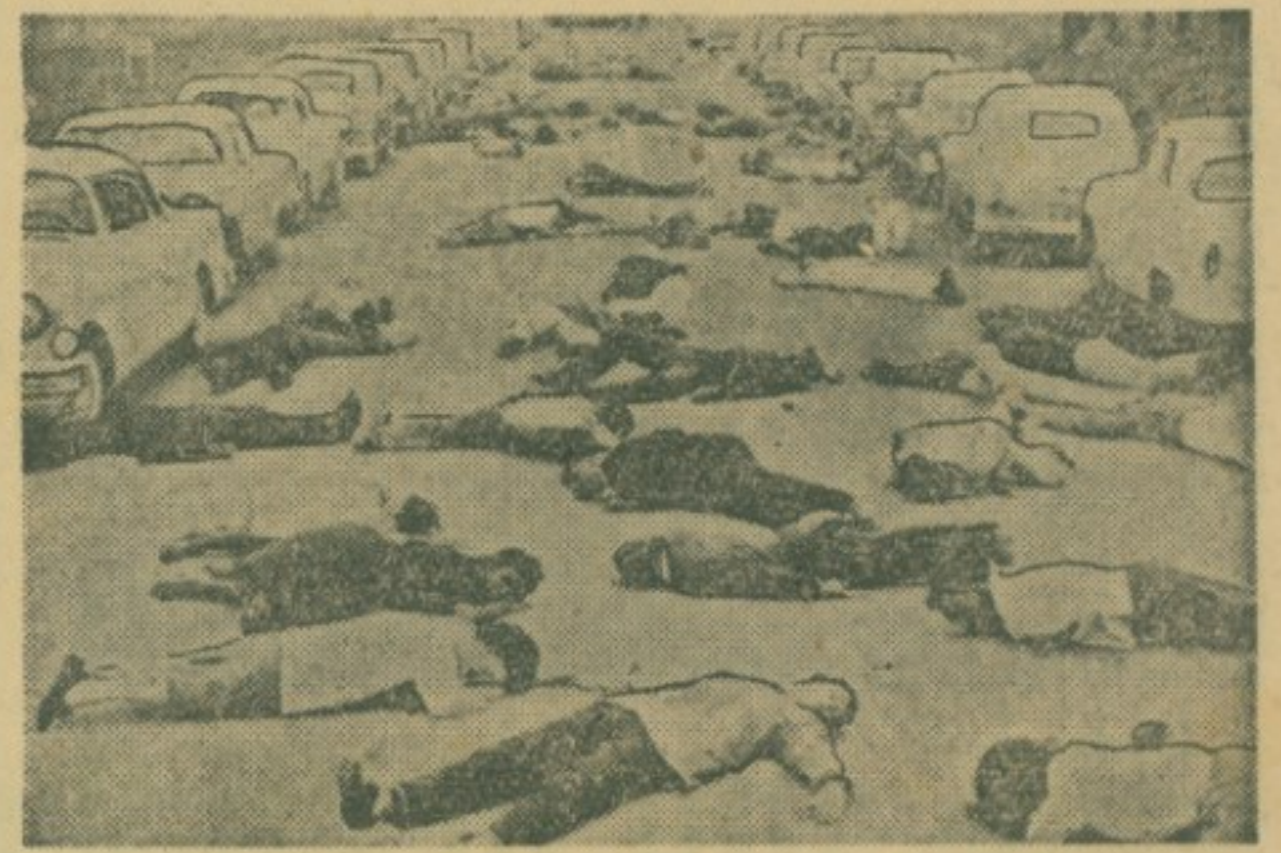
„Ко хоће нешто да постигне мора да скрене пажњу на себе“ — закључно је Американец Дон Хајнес и са својом женом кренуо на једногодишње путовање по Америци али с намером да за све време не изиђе из свог аутомобила. За то му једно телевизијско друштво плаћа 700 немачких марака дневно. Досад је овај брачни пар унео у своју касу 70.000 немачких марака.

Доказ напретка

Каквом фантастичном брзином напредује наука показује и овај податак: од фебруара 1958 године, дакле за годину дана, откривено је 1519 разних изотопа од 102 позната елемента.

Змије и хула хоп

Једна млада Американка која живи у Норвичу, у Конектикуту, вежбала се у хула-хопу, и догодио јој се јединствен случај. Наиме, кад год је окретала обруч из земље су излазили разни црви и змије и гмизали ка њој. Пошто се то десило више пута, позван је из Њујорка један биолог, професор универзитета, који је објаснио случај на следећи начин: земља на којој је девојка стајала била је таквог састава да су се треперења ваздуха услед окретања обруча преносила на земљу и изазвала кретање гмизаваца ка површини.

НЕ ЗНАЈУ ДРУГЧИЈЕ

Ово су „жртве“ аутомобилских несрећа поређане дуж неколико километара друма срезом Солано, у Калифорнији. Уствари то су само добровољци-грађани који су пристали да подежу по друму да би илустровали овако живом и речитом сликом — колико је грађана прошле године само у овом срезу страдало у саобраћајним несрећама. Проузроковали су их углавном пијани и неопрезни шофери, а делимично и необазриви пешаци. Жртве су снимљене за америчке листове, филм и телевизију. Ову необичну и врло упечатљиву „приредбу“ организовале су саобраћајне власти.

Специјалисти за подморнице

Остварењем атомских подморница поставили су се и нови проблеми пред лекаре. На свакој мора обавезно, као и на сваком другом броду, да се налази по један званични лекар, али са савршеним једногодишњим курсом из нуклеарне медицине. Два болничара, његова помоћника, такође треба да познају нуклеарну хигијену.

Пошто је атомска подморница потпуно изолован простор она се може сматрати и као једна затворена цев од челика. Подељена је непробојним преградама на сасвим посебне коморе од којих свака мора да има и своју сопствену вентилацију. Контрола ваздуха у тим коморама врши се из централне станице. Јачина радијације коју пушта рекатор зависи од дужине и количине дејствовања. Обично већ прва појава радијације изазива поремећаје у крви. Основни проблем за лекара на атомској подморници јесте да предвиди све што би могло да поремети здравље морнара.

Ради предострожности, за све време док подморница рони, један од морнара мора да дежура на контролној станици. Поред тога свака четири часа неопходно је вршити анализу ваздуха из свих комора. А сваке две недеље рентгенски треба да буде прегледан сваки морнар.

Услед дугог путовања под водом у атомским подморницама се потпуно мења начин проветравања. Ваздух у њима мора да буде исти као и на земљи, што значи да је потребно стално обнављање кисеоника.

Међутим, захваљујући средствима која се већ данас употребљавају против радијације, морнари атомске подморнице „Наутилус“ а и других, примили су за годину дана мању количину зракова него што је било предвиђено.

ЗБОГ ПИСТЕ

У Швајцарској је Сервис за путеве усавршио и већ почео да употребљава ову необичну новину: ваљак компресор који савршено правилно распоређује снег остављајући за собом изврсну писту за скијање и санкање.

КАО ПРАВИ

Време које је наступило после открића Новог Света ипуну је многом узбуђеним догађајима. Једно од великих раздобља тога времена претставља и мрачна гусарска епоха. Њој су посвећена многа потпарачка дела, али и озбиљне књиге које су расветљавале то доба и често стављале сваког на своје место. Гусари су у једно време били за једну земљу патриоти, а за другу оно што и јесу — гусари. Наиме, радило се о томе што су неки много доприносили империјалистичким циљевима свих земаља и тиме ометали циљеве других освајача. На крају крајева, сви су се они, сем ретких извојника у правде отпадницима самог људског друштва. Читати о њима значи увеконико се упознати са временом у коме су они живели и деловали. Један од тих по алу чувених гусара био је и Едвард Тич, који је такође играо двојну улогу.

РАТ

Ко 1720 године обалу Северне и Јужне Америке потресали су велики злочини једног опасног гусара какве дотле нико није био запамтио. Тај народни непријатељ број 1 свог времена имао је плаћене људе међу највишим службеницима многих великих градова Новог Света, пркосио је законима многих земаља и у току извесног времена успео је да растроји целокупну трговину већине држава Јужне Америке. Звао се Едвард Тич, али је свуда био познат као Црнобради Гусар.

На присилној служби Мисли се да је Тич рођен у енглеском граду Бристолу, од родитеља који су држали крчму на сумњивом гласу. Њихов „специјалитет“ састојао се у следећем: означеним морнарима стављали би у пиће опојне дроге, али да они то не знају, и кад се успавају, одношени су на неки брод. Сутрадан они су се будили кад је једрењак већ на пучини и тако би се нашли на присилној служби.

Тич се отиснуо на море за време рата који је водила енглеска краљица Ана. Свим гусарима она је дала право да пљачкају шпанске трговачке бродове. Рат је завршен 1713, али многим гусарима ни на памет није пало да се повуку. Пљачкали су бродове без обзира чију заставу носе.

Бахамска Острва сачињена од више стотина ненастањених острваца и острва и са безбројним заливима постала су идеално легло за разбојнике који су одатле зачас избијали на поморске путеве Северног Атлантика или за Антили. Нарочито шпијуни са седиштем

у Њујорку, Бостону, Филаделфији и Чарлстону обавештавали су гусаре о врти бродских тогара, дану поласка и правцу пута. Потплаћивали су и лучке власти и владали Њујорком баш као и два stoleћа касније бутлегери у Чикагу. Угледни амерички трговци постали су њихови јатаци и велика сума новца ушла је у „трговину“.

Тичова прва „трговачка“ служба била је код једног прекоиспољног неваљалца, капетана Хорниголда, који је једног дана запленио велики транспорт из Француске Гвијане и поставио Тича за заповедника како би заједно могли да „оперирну“. Он је саопштио посади да је запленио брод тог тренутка постао његова својина. За кратко време претворио га је у страшно ратну машину. Ставио је 49 топова кратких цеви и великог калибра који су рушили све што би им се нашло на путу.

Црна слава

Тич је убрзо постао „славан“. Нападом на енглеску поморску базу Сент Винцент на Острвима Ветра, запленио је брод „Грејт Ален“ са великим товаром. Пошто је посаду искрцао на једно пуство острво, брод је запалио. У међувремену њему је пошао у сусрет енглески бојни брод „Скарбороу“, али после огорчене борбе прса у прса, краљевски брод се повукао у луку.

Ова вест пронела се свим пристаништима Атлантика. Док су гусари низали победе од Каролинских Острва до Хондураса, савладани бродови доносили су у луке изгладнеле и очајне морнаре. Сви су они говорили о једрењаку наоружаном као ратни брод, који плочи под црном заставом. Капетана су описивали као цина дуге густе браде до самих очију. Према општој процени он је за две године опљачкао 20 бродова, али није искључено да их је било и више.

Са гувернером Северне Каролине Чарлсом Идном, Црнобради је потписао споразум да се одриче гусарења под условом да му све буде опроштено. Гувернер му је дозволио да се бави трговином и да отвори радњу у Окракоку.

Становници града брзо су били разочарани суровим поступцима Црнобрадог. Очајни, затражили су од гувернера Вирџиније Спотсвуда да пошаље експедицију против овог неизлечивог бандита. Овај је дуго оклевао, јер се радило о туђој територији, али је ипак упутно поручника Роберта Мејнера, капетана једног енглеског ратног брода, Мејнер је пошао са две шалупе, које платко газе, и са 30 људи. Бродови нису били опремљени топовима, зато је требало извршити изненадни напад. Двадесет првог новембра 1718, нешто пре свитања, шалупе су спустиле сидра пред пристаништем Окракока.

Једрењак је кренуо у напад, али се брзо зауставио. У журби и бесу на броду нису били повели довољно рачуна о правцу кретања и брод се насуквао на подводни спруд.

Мејнерова мисао летела је брзином муње: напасти с бока насукани брод. Да ли ће то моћи ако за који минут започне осека?

Шалупе су ипак кренуле с бока. Али, догодило се оно што нису очекивали: гусарски једрењак је окретао прамац у правцу нападача. Мејнер је викао да се пожури, но топови су поново блеснули ватром и буљад су треснуле баш на његову шалупу. Половина његових људи пала је у воду, смртно погођена. Само неколико минута касније гусарски брод се нашао поред Мејнерове шалупе.

Започела је борба прса у прса. Кроз густу дим, јер су гусари запалили шалупу, капетан је угледао свог огромног противника: ужасну људину дуге браде, са шест револвера за појасом, са седмим у десној и сатаром у левој руци.

Оба капетана су опалили у исти мах, али је Црнобради промашио. Мејнер је, знао да га је његов метак погодио. Гусар замахнуо али сечиво паде из клонауле руке. Борба се водила на живот и смрт, зверски, али Тич је ушао у окршај са двапут мање људства. Као високо дрво, Црнобради се стропоштао без снаге и свести на даске брода.

То је био крај.

Видевши погибију свога господара, разбојници су поскакали у море, други су стали да преклињу за милост. Али милости није било. Сви су бачени у окове и изведени пред суд.

Вест о Тичовој смрти пронела се обалама Атлантика као муња. Људи су славили његову погибију као што се слави закључење мира после дугог и крвавог рата.

Крај

Следеће ноћи Мејнерове шалупе су се прикрале и кад је сунце грануло морнари су видели труп гусарског брода, али и ред злокобних топова који су били spremни да бљуну ватру. Нису дуго чекали. Прво су се подигли пламенови па се зачула потмула тутњава, а затим су буљад засуда мирно огледало мора.

кошна папрат, врес и броћ. Када су стигли на врх утврдили су да је он виши за 300 метара него што се раније мислило. Заравак је на многим местима пресечена кањонима чији се зидови на 1.500 метара дубине губе у испарењима мочварне низије. Са платоа Чиманте виде се бескрајна кривудања Кароне која се пробија између савана, мочвара и прашума. У реци су научници пронашли многе непознате водене животиње међу којима су највећу пажњу привукле мале

рибе-мачке. На обалама, у мутља, нашли су непознате врсте жаба, пужева, термита, наука и стонога.

На платоу и у подножју Чиманте вршила је у току прошлог лета истраживања експедиција др Вурдака, и пронашла 15.000 нових врста биљака чије ће проучавање знатно допринети осветљењу тајне еволуције биљног света. Доктор Вурдак сматра да је ово тек почетак и да планине-столови крију у себи још многа изненађења.

ЗАСЛУЖИО ЈЕ ДА СЕ ОДМОРИ

После 91 годину непрекидног рада Фриск Нилсон, настављен у Весторпу, занаста је заслужно да се одмори. Са 24.500 смена он је постигао најдужи радни стаж у Шведској, а можда и у свету. Почео је да ради већ у десетој години да би потпомогао породицу, пошто је отац умро. Када му је било 14 година стално се запослио у фабрици а радно време је тада било пуних 12 часова. Седам година је радио у Америци, а по повратку је поново ступио у фабрику у Весторпу где је радио 26 година. Затим је 25 година био самосталан мајстор и, кад је продао своју малу радњу, опет се вратио на своје старо место. Ту је на раду остао све до свог 91-ог рођендана.

ИЗНЕНАДИО СЕ А И АРУТЕ ИЗНЕНАДИО

За педесет година живота Британац Сесил Вагстаф ниједном капи алкохола није оквасио своје грло. Сматрајући ово као врлину био је непријатно изненађен кад му је лекар препоручио да четири пута дневно испије дупли виски, а још непријатније кад је сазнао колика је његова цена. Али се брзо досетио — и обратио своме посланику у Доњем дому с молбом да му здравствена благајна плаћа виски исто као и друге лекове. Тако је и он изненадио друге.

И ОВО ЈЕ ОТКРИЋЕ

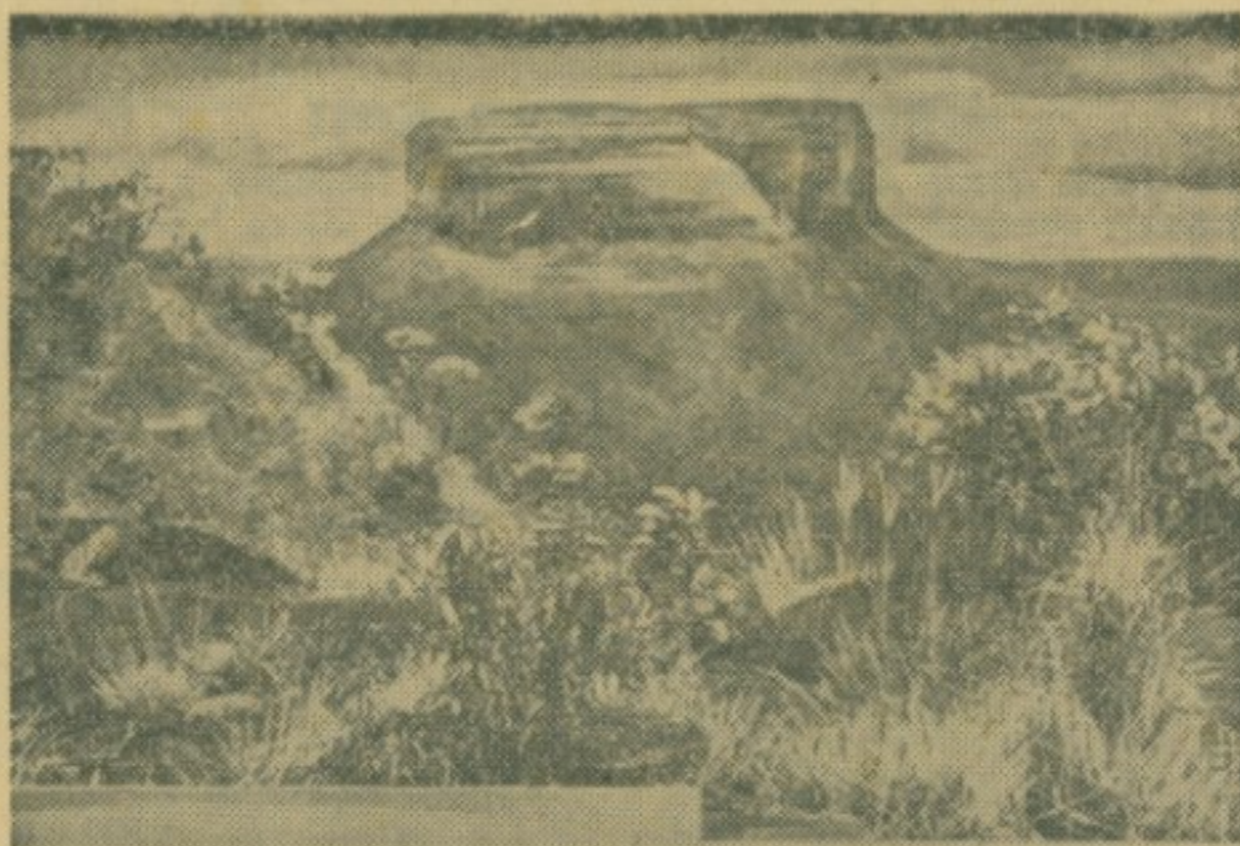
Млади помоћник књиговође Мајкл Ранг у Саутварку, у Енглеској, пронашао је грешку толико ретку да је њено откриће изазвало праву сензацију. Кад је из банке донео новац који је подигао за исплату службеника, Ранг је почео да га броји. Нарочиту пажњу је обратио на бројеве новчаница од пет фунти: 285.688, 285.689, 285.691 и опет број 285.691. Али зато је недостајао број 285.690! Узбуђен младић је отрчао до свог претпостављеног и саопштио му шта је открио. Шеф му је обећао да ће му поклонити обе новчанице ако им државна благајна призна важност. А тамо су изјавили да су две новчанице са истим бројем на неколико стотина милиона права реткост, али је још рећи случај да један књиговођа уочи такву грешку. Ранг који је постао власник ових новчаница очекује сада добре понуде оних који праве колекције новчаница са грешком.

У СРЦУ ВЕНЕЦУЕЛСКИХ ПРАШУМЕ

ПОСЛЕДЊИ ИЗГУБЉЕНИ СВЕТ

Када је 1840 године немачки професор Роберт Шомбург на челу једне научне експедиције чији је задатак био да одреди границе Британске Гвијане сишао све до Рио Бранко реке у бразилијској Гвијани, Индијанци тог краја су тек тада први пут видели белог човека. Шомбург није имао са њима неких нарочитих неприлика и они су га тада, а нарочито за време његове друге експедиције, пет година касније, упознали са многим лепотама и тајнама њиховог забаченог света; нарочито са чудесним планинама-столовима вертикалних страна које место врхова имају заравнене површине често простране по више хиљада кв. километара. Шомбуркова дела о необичној фауни и флори тих дивљих крајева инспирисала су Конан Дојла за његов чувени „Изгубљени свет“ у коме читаоцу открива диносовске птеродактиле као и друге немани које живе на планинама-столовима и у дубинама бескрајних неприступачних прашума.

незгода која се догодила америчком пилоту Џемсу Ејнцелу 1937 године на заравни платине-стола Аурјан Тепуи била је повод да се ова област поново почне да помиње. После 15 дана готово даноноћног хода, пошто у неколико махова замало није пропао у вртаче дубоке петнаестак метара или се суновратио низ зидине кањона који често не заостају за Великим кањоном Колорада, Ејнцел је најзад успео да сиђе у настањене крајеве у долини. Међутим он није причао о чудовиштима као што су очекивали они који су читали Конан Дојла већ о разноврсној цвећу, биљкама и животињима какве никад у животу није видео. Од свега је најснажнији утисак изазвала његова прича о једном водопаду „без почетка“ који је, чинило му се, силазило с неба. Тај, највећи на свету водопад, чији се млаз слива с висине од 1.005 метара, добио је Ејнцелово име.

15.000 нових врста биљака

За последње две деценије се у области реке Кароне смиле једна за другом више десетина научних експедиција. Само њујоршка ботаничка башта послала је до краја 1958 године у те крајеве 19 научних истраживачких група. Ботаничар америчког музеја у Чикагу Јулијан Стејермарк открио је за време истраживања на планинама Рорамма, Дучида и Птари девет сасвим нових ботаничких родова и 642 врсте биљака које нико пре њега није описао!

Највише од свих планина-столова чији се плато дуг 80 и широк 65 километара простире на висини од 2.250 метара, освојио је Стејермарк са својом експедицијом тек 1953 године. Пењање је трајало 15 дана и било толико напорно да су индијански носачи у више махова отказивали послушност. На врх су стигли толико исцрпљени да нису имали ни времена ни снаге за ботаничка и зоолошка истраживања.

Следећа експедиција кренула је трагом прве и много брже је стигла до циља. Успут су се ботаничари дивили непознатом шароликом цвећу. Све боје под небеском капом биле су на окупу. Нигде нису цветали тако дивни и крупни цветови сунцокрета, орхидеја, нити је где постојала тако рас-

„Мајка свих река“

У области познатој под именом „Велика савана“ која се простире 450 километара далеко од ушћа Оринока и кроз коју је прошао Шомбург све је дивље и необично. Тако је на пример једна од многобројних притока Оринока, река Карони, три пута већа од Дунава! Планине-столови стоје непромењене још од друге геолошке епохе када су и настале. Али оно што највише привлачи путника и истраживача јесте необичан и непознати животињски а нарочито биљни свет. Јер, захваљујући својој потпуној изолованости Велика савана сачувала је десетине хиљада непознатих врста биљака, инсеката и животиња.

Деценијама се нико није усудио да пође Шомбурковим стопама. Први истраживачи који су у овом веку продрли до горњег саива реке Кароне били су венцуелски научници Јуан Мундо Фрејзас и Феликс Кардона. Њихово напредовање до самог извора онемогућили су Индијанци који су хтели да сачувају легендарну неприступачност планине Рорамма — „Мајке свих река“.

Сасвим случајна авионска

ВЕЛИКИ АЛЕК

ЦРТА И ПИШЕ Л. ОИШЕР ТО Ч. ЛОНДОНУ

КАРМИТЕЛ СЕ ПРАВИ ЛУД НАС ДВОЈИЦА НЕ-МО САМИ ДА УЛОВИМО ВЕЛИКОГ АЛЕКА УПРКОС КАРМИТЕЛУ ХОЋЕШ ЛИ ДА МИ ПОМОГНЕШ?

ТРЕБА ГА УХВАТИТИ НА ДЕЛУ СА СВИМ ДОКАЗИМА-УДИЦАМА, СТРУКОМ И РИВОМ.

ПОЖУРИМО. АЛЕК ВЕЋ СИГУРНО НА-ВЕЛИКО „РАДИ“.

СЛЕДЕЋЕГ ЈУТРА БИЛИ СМО СПРЕМНИ ЗА АКЦИЈУ.

НЕМА ТУ ВРДАЊА. АКО САМО УСПЕМО ДА МУ СЕ ПРИКЛИМО БЛИЗУ, ОНДА СМО НА КОЊУ МОРАМО ТО СУТРА ДА ПОКУШАМО.

ЧУДНО ПРАВО

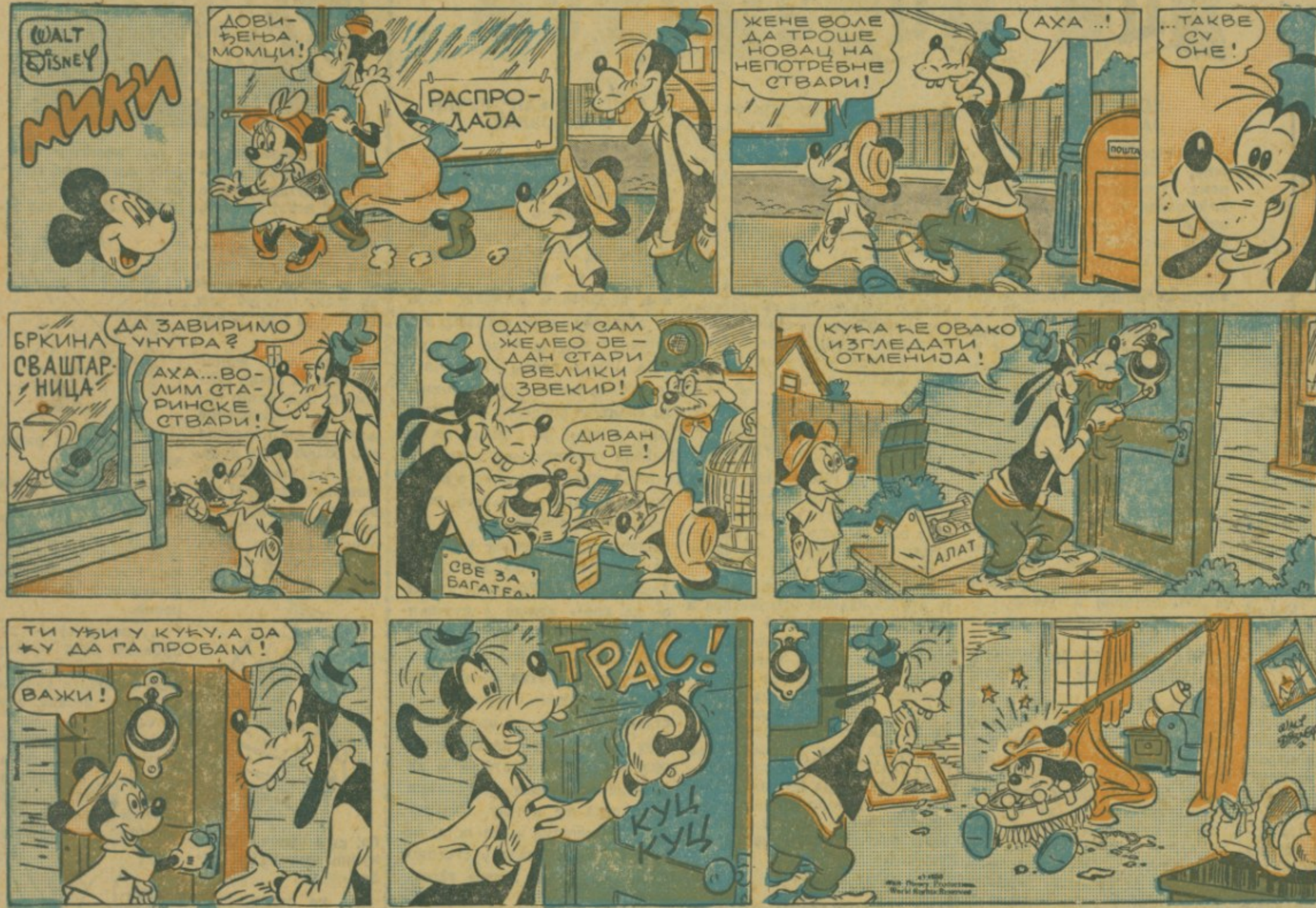
Школске власти у Маспеки, у савезној држави Њујорк, обавестиле су грађанина О'Канела да школски аутобус не може да превози његовог петогодишњег синчића јер разлика од куће до забавишта износи мање од пола миље. Отац је тада раздаљину измерио својом мером: газио је стопу за стопом и избројао 2.800 стопа, значи — 160 стопа више од предвиђеног минимума. Аутобус сад сваког дана редовно долази до дечака.

У ЧЕТВРТ ЦЕНЕ

Дирекција њујоршке подземне железнице послала је једном добротворном друштву у Хамбургу 171.588 новчића од по један пфениг. По својој величини и тежини новчићи су потпуно једнаки америчким новчићима од једног цента којима Њујорчани у аутоматима купују возне карте за подземну железницу. Све послате немачке пфениге становници Њујорка убацили су у аутомате уместо прописног новца и тако се уствари возили с полустом од 75 отпо, јер вредност пфенига је за толико мања од цента.

ДО МЕСЕЦА, ДО МАРСА

По мишљењу неких научника једном васионском броду, који би се кретао брзином од 40 километара на сат, било би потребно десет часова да стигне до Месеца, 58 дана до Марса, а 43 дана до Венере.

НЕ САМО У ШИПЕЛАМА

— Је ли, Шилу, чуо сам да ти славиш у шипелама. Да ли је то тачно? — унута Срета корњача Шилу.
— Тачно је, и то не само

да увек легнем у кревет са шипелама на ногама, него научем и кинну кабинију на себе.

— Види, молим те, а зашто то радим?
— Зато што сањам да метам, драги Срето.

ЗАР ОН ПЛАШЛИВАЦ

Паја разговара са продавцем коња и каже:

— Не знам да ли да купим коња. Све се бојим да није плашљив.

— Шта, он плашљив? Па он, драги мој, сваке ноћи спава у мрачној итали и уопште се не боји.

ПИТАЊА ОД ОДОЈИ

Кад је основано друштво „Преодница“?
Шта је простила?

ОДГОВОР:

ПРЕОДНИЦА је друштво које је основала ерпска омладина у Видикпешти 1861 године, а циљ му је био јачање народне свести и опште образовање. Уствари, то је била претежно ћачка књижевна дружина кроз коју су прошли многи наши писци а између осталих: Змај, Коста Руварца и Гига Гершић. Нарочито је био активан Лазар Костић. Године 1863 друштво је издало свој алманах „Преодница“. У Београду је под тим именом двапут покренут књижевни лист. Први пут та је 1884 године почео да издаје Драгутин Илић, а 1891 обновили су га али за кратко време, Вранислав Нулић и Драгутин Илић.

ПРОСТИЛ је у античкој архитектури фасада грама који само на предњој страни има стубове. Грел или вестибил пред грамом изведен је редом стубова на предњој страни.

БАШЧЕДНИК

